

Speciale 2016

En undersøgelse af
domstolenes baggrund
for at idømme
forvaringsdomme.

A research regarding The Danish Court system and their reasoning for sentencing to a judgement of Special Detention.

Anna Lykke Abildtrup
Studienr: 20132154

Indhold

English abstract	3
1. Indledning.....	5
1. 2. Afgrænsning og problemformulering.....	6
1. 3. Metode.....	7
2. Forvaringsbestemmelsens historie i den danske straffelov	9
2. 1. Forvaring før 1973.....	9
2. 2. Forvaring i 1997	10
2. 3. Skema	11
3. Straf og straffeprocessen ved idømmelse af forvaring	12
3. 1. Straf	12
3. 1. 1. Kriminalforsorgen	13
3. 2. Den materielle sandhed og domstolens rolle.....	13
3. 3. Subsumtion.....	14
3. 4. Personundersøgelser	15
3. 5. Nævningesager	15
3. 5. 1. Byretten	16
3. 5. 2. Landsretten	17
4. Retslægerådet	18
4. 1. Rådets historie og opbygning	18
4. 2. Rådets opgaver	20
4. 3. Rådets forhold til domstolene.....	20
4. 3. 1. Udtalelser i straffesager	21
5. Domspraksis	23
5. 1. Vold og drab.....	23
5. 1. 1. Tfk2008.290/2	23
5. 1. 2. Tfk2006.473/3	24
5. 1. 3. Tfk2005.499	25
5. 1. 4. Tfk2006.307/2	26
5. 1. 5. Tfk2006.222/2 og Tfk2006.556/1.....	27
5. 1. 6. Tfk2015.724/1	29
5. 2. Voldtægt og andre seksualforbrydelser	31
5. 2. 1. Tfk2012.747	31
5. 2. 2. Tfk2006.356/2	32

5. 2. 3. Tfk2012.275 – ”Brønderslevsagen”	33
5. 2. 4. Tfk2012.1128/1	35
6. Samlet vurdering af dommene.....	37
6. 1. Behovet for en konkret vurdering.....	37
6. 2. De gennemgåede domme.....	38
6. 2. 1. Dommene omhandlende vold og drab.....	38
6. 2. 1. 1. Sammenligning af Tfk2005.499 og Tfk2015.724/1	39
6. 2. 1. 2. Sammenfatning.....	40
6. 2. 2. Dommene omhandlende voldtægt og andre seksualforbrydelser	40
6. 2. 2. 1. Sammenligning af Tfk2012.747 og Tfk2006.356/2	40
6. 2. 2. 2. Sammenligning af Tfk2012.275 og Tfk2012.1128/1.....	41
6. 2. 2. 3. Sammenfatning.....	42
6. 3. Foreløbig konklusion.....	43
7. Ophævelse og ændring af forvaringsdomme.....	45
7. 1. Omfattet eller ikke omfattet af straffelovens § 16.....	45
7. 2. Straffelovens § 72.....	46
7. 3. Prøveudskrivning.....	47
7. 4. Domme omhandlende prøveudskrivning, ophævelse eller ændring.....	48
7. 4. 1. Tfk2015.314	48
7. 4. 2. Tfk2010.940/1	49
7. 4. 3. Tfk2010.350	50
7. 4. 4. Tfk2014.479	51
7. 5. Konklusion på domme omhandlende prøveudskrivning, ophævelse eller ændring	52
8. Samlet konklusion	54
9. Litteraturliste	56

English abstract

Special Detention had its introduction in Danish law in 1973. Until 1973, the state of the law was such that the offender's mental state was object of an evaluation in connection with the case.

If the court concluded that the perpetrator could not be rehabilitated through punishment, it was possible for the court to sentence psychopath detention, indefinite treatment that took place at psychopath Institution Herstedvester. Special Detention has subsequently gone through a development and was again changed in 1997, where sexual offenses were taken from the original article, and was instead added as a new section two.

It is for the courts to assess whether a person poses an imminent danger to the life, body, health or freedom, and thus, should be sentenced to Special Detention. This is decided based on the accused's previous relationship, age, and whether the crime is committed against relatively unknown or within the family. Prepared mental examination and an assessment of the legal medical council is taken in to consideration by the courts.

After having studied literature and case law on the subject, the conclusion must be that, against the first acceptance, there is a form of consistency in judicial imposition when it comes to sentencing to Special Detention.

In two cases, concerning a 17-year-old man and the murder of a taxi driver, both first-time offenses, and though both cases where about brutal and unprovoked killings, none of them was sentenced to Special Detention. Whereas in a case concerning an attempted assassination in a forest it was clear consensus on the imposition Special Detention, and that even though the victim survived, the accused's previous crime where crucial to the decision that he posed an imminent danger. This must be seen, as a clear sign that the defendant previously committed crime is very crucial when it comes to the imposition of Special Detention in harsh violence and homicides. When it comes to threats it can be stated that what matters is whether the threats are made directly or indirectly, and the severity of the violence that has previously been committed.

When it comes to judgments concerning sexual offenses, it must be concluded that rapists who have committed multiple rapes against relatively unknown people, will be sentenced to Special Detention, based on hazard assessment and the dangerousness of the relevant offence. When it comes to sexual crimes committed within the family, there tends not to be sentenced to Special Detention, as the dangerousness of the perpetrator cannot be regarded as a general, but specifically to the affected children in the family. It is estimated that the children will be adults and have more

opportunity to speak out against the offender when he is released, and he will therefore no longer be able to continue the crimes.

In conclusion to the ordinary citizen, the compatibility with the principle of equal treatment, can expect a comparable treatment in the case of imposition, modification or annulment of a sentence to Special Detention.

The four judgments concerning requests for modification, revocation and release from custody on a trial basis determines that a sentence to Special Detention is very difficult to get changed, abolished or be released from. Since the courts must be highly confident that the perpetrator does not provide the obvious and significant risk of committing similar crimes again and given that Special Detention is a judgment that is given when the offender endangers people's life, body, health or freedom, this is probably a good thing.

As to whether Special Detention is a judgment to be found in the Danish legal system in the future, it must be based on in this thesis and the conclusion must be that there is good reason to have a Special Detention section in the Danish Criminal Code. It makes good sense to have a punishment that it is hard to be test discharged from, and hard to get it repealed or amended. There must be a place in the legal system for those whom are too dangerous to be out in the community, but there must also be an opportunity to get out when the person does not present this danger anymore. When you look at the situation in the world as it is right now, it makes equally good sense to have such a punishment. In a world where there are extremists like Anders Breivik, and members of the Islamic State who commit terrible acts, it is good that we have such a punishment. It gives the certainty that if such thing were to happen in Denmark, we can impose them Special Detention, keeping them placed so they do not present an immediate risk of other life, body, health and freedom, and this kind of danger may never disappear.

1. Indledning

Vi lever i en verden, hvor vi næsten ikke kan åbne for et nyhedsmedie før det strømmer ind med forfærdelige historier og tragedier, og i mange af disse er der tale om farlige gerningsmænd, som står bag. Disse gerningsmænd skal, hvis de selv overlever, straffes og de skal have en hård straf, så retsfølelsen ikke lider skade. I Danmark har vi en foranstaltning, der hedder forvaring, og som er beskrevet i straffelovens § 70. Forvaring er en straf, hvor den anbragte ikke får et sluttidspunkt på sin dom, men skal op til løbende revision, om hvorvidt han er klar til at blive prøvedskrevet.

Forvaring bliver idømt på baggrund af mange faktorer, og heriblandt mentalundersøgelse og udtalelser fra Retslægerådet, samt en vurdering af gerningsmandens eventuelt tidligere kriminalitet, og forvaring skal anses som nødvendig for at forebygge den fare, som gerningsmanden frembyder over for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og der skal dermed herudover være en væsentlig risiko for at gerningsmanden vil gentage de forbrydelser han allerede har begået. Forvaring idømmes når gerningsmanden anses som særlig farlig, men personen skal vurderes til at være mentalt rask, og det er altså ikke foranstaltning, der bruges over for psykisk syge. De typiske forbrydelser der er begået når der idømmes forvaring er grov vold, voldtægt og drab. Det er som i andre straffesager domstolenes beslutning, om hvorvidt der skal idømmes til forvaring, og der er mange aspekter der spiller ind. Efter fem år tager domstolene en forvaringsdom op til fornyet vurdering. Hvis den dømte ikke løslades efter fem år, vil domstolene herefter vurdere sagen årligt.

Det vil på den baggrund være meget interessant at undersøge hvordan, og på hvilket grundlag domstolene kommer frem til deres afgørelser. Derudover vil det være interessant i forhold til samfundet og retsfølelsen, at få afklaret hvorvidt befolkningen kan forvente en forudsigelig behandling af deres sag ved domstolen, når det kommer til idømmelse, ændring og ophævelse af forvaringsdomme, der vil være genstand for nærværende speciale.

Netop forvaringsdomme er interessante fordi det er en sådan særegen sanktion for norden og især Danmark. Processen ved idømmelse af forvaring er spændende at beskæftige sig med, fordi der inddrages rigtig mange aspekter fra straffeprocessen, og vurderinger fra Retslægerådet og andre sundhedsfaglige personer spiller en stor rolle.

Forvaring er en særegen form for foranstaltning, og nogle vil måske hellere definere det som en tidsbestemt straf. Det er en meget, og måske den mest indgribende dom at få, da man som forvaringsdømt ikke har en slutdato på sin straf. Det er en meget kompleks form for straf, og der er mange vinkler hvorfra man kan se på forvaring. Dette gør især forvaring til en meget spændende sanktion at beskæftige sig med.

Forvaring er en særlig indgribende form for foranstaltning, da den dømte ikke har et sluttidspunkt på sin straf, og dette gør det yderligere væsentlig at sikre en retfærdig rettergang.

Det vil blandt andet blive diskuteret hvorvidt retspraksis er ensartet som den ud fra et retssikkerhedsmæssigt perspektiv burde være, eller om der foreligger uklarheder. Domstolene går fra tid til anden imod udtalelser fra retslægerådet, og dermed ligger vægt på andre ting, som f.eks. tidligere begået kriminalitet eller en vurdering af hvor alvorlig den begåede kriminalitet er, og dette uanset om der er tale om en første gangs forseelse for den tiltalte.

1. 2. Afgrænsning og problemformulering

Specialet vil ikke beskæftige sig med forvaring set fra et menneskeretligt synspunkt, men udelukkende fra et straffeprocessuelt og et strafferetligt synspunkt. Det vil således ikke blive diskuteret hvorvidt forvaring kan ses som en nedværdigende behandling eller straf, jf. menneskerettighedskonventionen art. 3.

Problemformuleringen er i dette speciale: **Hvad er domstolenes baggrund for at idømme, ændre eller ophæve forvaringsdomme.**

For at besvare denne problemformulering, vil jeg:

- 1) undersøge baggrunden for forvaringsbestemmelsen i den danske straffelov,
- 2) redegøre for den straffeprocessuelle proces ved idømmelse, ændring og ophævelse af forvaringsdomme, herunder de paragraffer, der lægges til grund ved idømmelsen
- 3) redegøre for retslægerådets funktion og baggrund for at få forelagt mentalundersøgelser og afgive udtalelser ved sager, hvor der eventuelt skal dømmes til forvaring,
- 4) redegøre for domspraksis på området med udgangspunkt i en række domme,
- 5) analysere dommenes resultater, og sammenligne med udtalelser fra retslægerådet og mentalundersøgelser, og
- 6) undersøge domstolenes baggrund for ændring og ophævelse af forvaringsdomme med udgangspunkt i en række domme, hvor forvaringsdommen er påstået ændret eller ophævet.

1. 3. Metode

Til at identificere problemstillingerne, de relevante oplysninger og det relevante retlige materiale og til sidst komme frem til en konklusion, vil den juridiske metode blive anvendt igennem hele specialet.¹ Fremgangsmåden ved juridisk metode, er at der ved at kigge på faktum og retsnormer, findes frem til et konkret resultat. Denne metode benyttes ved den diskuterende del af specialet. Herudover vil den retsdogmatiske metode også blive anvendt, der går ud på at analysere og beskrive den i samtiden gældende retstilstand, dette gøres ved at analysere og beskrive retsregler, beskrive almindelige regler og principper, systematisere retsreglerne, komme med nye relevante perspektiver og komme frem til hypotetiske eller faktiske konflikter, der kan opstå ved retlige tvivl.² Denne metode vil blive anvendt ved de redegørende og beskrivende dele af specialet.

Hensigten med specialet er, at beskrive retstilstanden før der blev indført en forvaringsbestemmelse og hvordan forvaringsbestemmelsens udvikling har været.

Med udgangspunkt i den juridiske litteratur, samt lovforarbejder vil der som det første blive redegjort for forvaringsbestemmelsen og dens udvikling i den danske straffelov, først frem til lovændringen i 1973, herefter ved ændringen i 1973. Dernæst vil der blive set på udvikling frem til lovændringen i 1997 og ved denne ændring.

Dernæst vil der blive redegjort for den straffeprocessuelle proces ved domstolene, når bestemmelsen anvendes, herunder dommerens rolle, personundersøgelser, subsumption, brug af nævninge og fuldbyrdelse af forvaringsdomme.

Til at afslutte den redegørende del af specialet vil der blive redegjort for Retslægerådets arbejde, og hvad rådets baggrund er for at udtale sig om straffesager, hvor der er lagt op til en idømmelse af forvaring.

Med udgangspunkt i domsreferater, materiale fra retslægerådet og materiale fra Kriminalforsorgen, vil domspraksis på området blive gennemgået og analyseret.

En række domme, der omhandler anmodning om prøveudskrivning, ændring eller ophævelse af forvaring i medfør af straffelovens § 72 vil blive gennemgået og disse domme vil ligeledes blive sammenlignet og der vil blive diskuteret ud fra dem.

Der findes en del afgørelser på området, og der skal derfor ske en form for afgrænsning af hvilke domme, der skal indgå i denne fremstilling. I denne fremstilling bliver det afgrænset til de afgørelser,

---

¹ Peter Blume: Juridisk metodelære, s. 59 ff.

² Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, Jurist- og økonomiforbundets forlag, 1. udgave, side 190.

der er afsagt inden for de sidste 10 år. Dette gøres for at få et så aktuelt billede på situationen som muligt, og dette lader sig bedst gøre ved at beskæftige sig med nyere domme.

Der vil blive foretaget en sammenligning af dommene med retslægerådets og kriminalforsorgens udtalelser, ligesom der vil ske en sammenligning af domme, hvor omstændighederne minder om hinanden, men hvor der er afsagt forskellige afgørelser.

2. Forvaringsbestemmelsens historie i den danske straffelov

I dette kapitel vil forvaringsbestemmelsens historie blive beskrevet og redegjort for. Med udgangspunkt i den juridiske litteratur og den kommenterede straffelov vil der som det første blive redegjort for forvaringsbestemmelsen og dens udvikling i den danske straffelov, først frem til loven blev indsat i straffeloven i 1973, og herefter ved ændring af loven i 1997.

2. 1. Forvaring før 1973

Forvaring har altid været en tidsubestemt frihedsberøvelse, men den bestemmelse, der gælder i dag blev indsat i straffeloven i 1973. Bestemmelsen blev indsat på baggrund af et opgør med de mange tidsubestemte straffe, der fandtes førhen, og som kom af en meget fremtræden behandlingsideologi. Der begyndte altså at komme mere fokus på behandling, end blot at smide gerningsmændene bag tremmer og smide nøglen væk. De tidsubestemte straffe der fandtes førhen var blandt andet sikkerhedsforvaring, arbejdsbus og ungdomsfængsel. Straffelovsrådet udtaler i deres betænkning fra 1972; ”Forvaring flyttes bort fra den nuværende sammenhæng med de i § 17 beskrevne abnormtilstande og foranstaltningerne i § 70. Der foreslås en selvstændig bestemmelse om forvaring, afgrænset således, at denne retsfølge kun kan anvendes, når den er påkrævet til forebyggelse af fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og kun i forbindelse med domfældelse for visse nærmere angivne grove forbrydelser.”³

Før ændringen i 1973 blev den tidsubestemte sanktion forvaring anvendt over for karakterafvigende lovovertrædere, som blev erklæret uegnet til påvirkning igennem straf, og sanktionen blev fuldbyrdet på særlige anstalter for kriminelle. Forvaring blev for det første anvendt over for nogle psykisk afvigende lovovertrædere, som havde begået farlig kriminalitet, og for det andet anvendt over for vedvarende berigelseskriminelle der var karakterafvigende, og som efter mange afsoninger og hurtige tilbagefald viste sig at være uegnede til påvirkning igennem almindelig straf.⁴

Forvaring afsones normalt i Anstalten ved Herstedvester⁵, der blev opført i 1935 som en reaktion på tidens behandlingstanker og de nye tidsubestemte straffe, her i høj grad psykopatforvaring, der for eksempel blev anvendt over for berigelseskriminelle. I dag karakteriseres anstalten som et lukket psykiatrisk specialfængsel, der inkluderer en halvåben afdeling. Størstedelen af de forvaringsdømte er karakterafvigende i medfør af bestemmelsen i straffelovens § 69, og anstalten ved Herstedvester

---

³ Betænkning 1972 nr. 667 om de strafferetlige særforanstaltninger, side 4.

⁴ Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov – almindelig del, Jurist – og økonomiforbundets forlag, 10. omarbejdede udgave, side 424.

⁵ I særlige tilfælde, f.eks. ved alvorlig sygdom i den nære familie eller andre situationer, der kræver at den indsatte forvaringsdømte geografisk er placeret andet steds kan dette forekomme. Se f.eks. TfK2014.479.

er netop en anstalt, hvor der findes psykiatere og er indrettet personalemæssigt med fokus på særligt behandlingskrævende indsatte.⁶

2. 2. Forvaring i 1997

Der blev i 1997 tilføjet et stk. 2 i forvaringsbestemmelsen, der vedrørte ”voldtægt og anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller forsøg herpå”. Eksempler på anden alvorlig sædelighedsforbrydelse kan være incest og pædofili. Disse forbrydelser var før ændringen den væsentligste kategori i stk. 1. Lovændringens formål var derfor ikke, at der skulle være mulighed for at idømme forvaring i disse sager, men at det skulle blive væsentlig lettere at idømme forvaring for forbrydelser begået inden for voldtægt og anden sædelighedsforbrydelse. Lovændringen var en reaktion på en politisk opprioritering af netop bekæmpelsen af disse typer af forbrydelser.⁷

Bestemmelsen kom dermed til at se således ud, og dette er også som den ser ud i dag:

§ 70. En person kan dømmes til forvaring, hvis

- 1) han findes skyldig i drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler af den i § 266 nævnte art eller brandstiftelse eller i forsøg på en af de nævnte forbrydelser, og
- 2) det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, herunder navnlig om tidligere kriminalitet, må antages, at han frembyder nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og
- 3) anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare.

Stk. 2. En person kan endvidere dømmes til forvaring, hvis

- 1) han findes skyldig i voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller forsøg herpå, og
- 2) det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, herunder om tidligere kriminalitet, må antages, at han frembyder væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og
- 3) anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare.

---

⁶ Gorm Toftegaard Nielsen, Strafferet 2, Sanktioner, Jurist – og økonomiforbundets forlag, 4. udgave. Side 28 - 29.

⁷ Gorm Toftegaard Nielsen, Strafferet 2, Sanktioner, Jurist – og økonomiforbundets forlag, 4. udgave. Side 31.

I lovforslaget til ændringen blev det anslået, at antallet af forvaringsdømte ville stige fra 2-3 årligt til det dobbelte. I 2012 blev forvaring idømt i en sag vedrørende seksualforbrydelser, så lovændringen har på det tidspunkt ikke haft den ønskede effekt. Rent lovteknisk er loven blevet lempet ved ændring af to ord. Farlighedsvurderingen sker ”navnlig” på baggrund af tidligere kriminalitet. For at mindske kravet til antallet er forstraffe er ordet navnlig udgået i stk. 2, nr. 2 som ændring nummer et. Indtil ændringen idømte man typisk først til forvaring ved 3. dom, men det skal ved sædelighedsforbrydelser kunne ske allerede ved 2. dom, dog i undtagelsestilfælde ved 1. dom, hvis der er tale om særdeles grove seksualforbrydelser. Som ændring nummer to skal faren blot være ”væsentlig” i bestemmelsens nye stk. 2, og ikke ”nærliggende” som tilfældet er i stk. 1. Ændringen har nok ringe betydning, men forarbejderne hentyder til at ændringen er tilsigtet for at lempe kravet til faren.⁸

2. 3. Skema

Årstal:	Ændring:
1973	<ul style="list-style-type: none"> • Straffelovens § 17, der beskrev abnormtilstandene ophæves og der forvaring indsættes som en selvstændig bestemmelse i § 70.
1997	<ul style="list-style-type: none"> • Nyt stk. 2, der vedrører ”voldtægt og anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller forsøg herpå” tilføjes • Ordet ”navnlig” udgår • I det nye stk. 2 skal faren blot være ”væsentlig” og ikke ”nærliggende” som kravet er i stk. 1.

⁸ Gorm Toftegaard Nielsen, Strafferet 2, Sanktionerne, Jurist – og økonomiforbundets forlag, 4. udgave. Side 32.

3. Straf og straffeprocessen ved idømmelse af forvaring

I dette kapitel vil der først blive redegjort for forbrydelse og straf som et kriminologisk begreb og derefter vil de relevante straffeprocessuelle begreber blive beskrevet, og der vil blive redegjort for processen ved idømmelse af en forvaringsdom.

Formålet med straffeprocessen er, at opklare og forfølge forbrydelser, og dette med hensyn til samfundet og den forurettede. Formålet er ligeledes hensynet til den enkelte, og hermed beskytte borgeren imod uberettigede indgreb fra statens side, og her skal grundlovens frihedsrettigheder og den Europæiske Menneskerets Konvention skal altid respekteres og overholdes. Kapitlet beskriver de bagvedliggende processer ved idømmelse af forvaring, som brug af nævninge, og er vigtig for at forstå processen ved de domme, der senere gennemgås.

3. 1. Straf

I 2011 var der 200.091 fældende afgørelser, heraf 39.393 (20 %) afgørelser for overtrædelse af straffeloven, 117.517 (59 %) afgørelser for overtrædelse af færdselsloven og 43.181 (21 %) afgørelser for overtrædelse af særlove. 88 % af afgørelserne endte med bødestraf, tiltalefrafald eller anden type af afgørelse. 6 % af afgørelserne førte til en betinget frihedsstraf, og de sidste 6 % af afgørelserne førte til en ubetinget frihedsstraf, og dermed fængsel.⁹

Overordnet kan man dele formålet med straf ind i fire kategorier. Den første kategori er at give personen mulighed for at afsone sin forbrydelse, og dermed betale tilbage til samfundet, f.eks. ved samfundstjeneste, fodlænke eller en konkret afsoning i fængsel. Den anden kategori er den individuelpræventive, der omhandler at man fremadrettet vil hindre personen i at begå ny kriminalitet, ved at uskadeliggøre, helbrede eller afskrække personen. De næste to kategorier, er målrettet andre end selve forbryderen. Den tredje kategori er når vi straffer for at hævne eller gengælde kriminaliteten, og dermed hindre ofre eller pårørende for at begå selvtægt, og sikre retssikkerheden. Den fjerde og sidste kategori er den almenpræventive straf, der betyder at man ved straf også vil forhindre andre end selve lovovertræderen i at begå kriminalitet, ved at afskrække, moralदानe eller vanedannde personer.¹⁰

---

⁹ Michael Hviid Jacobsen, Kriminologi – en introduktion, s. 235.

¹⁰ Michael Hviid Jacobsen, Kriminologi – en introduktion, s. 236.

3. 1. 1. Kriminalforsorgen

Det er kriminalforsorgens opgave at fuldbyrde de domme, som lovovertræderne bliver idømt ved domstolene. Kriminalforsorgen står altså for den praktiske udførelse af straffen. Kriminalforsorgen har tre typer af klienter;

- 1) personer, der er idømt en fængselsstraf,
- 2) tilsynsklienter, og hermed menes personer, der har fået et vilkår om tilsyn i forbindelse med en betinget dom, som er prøveløsladt, eller der er dømt til en psykiatrisk særforanstaltning, og
- 3) varetægtsfængslede, som afventer dom.¹¹

I Danmark findes der fem lukkede fængsler og otte åbne fængsler. Personer, der er dømt til en ubetinget fængselsstraf skal som udgangspunkt afsone deres straf i et åbent fængsel. Undtagelsen hertil er personer, der er dømt en lang straf eller tidligere har forsøgt at flygte under afsoning. I 2012 rådede fængslerne over 937 lukkede afsoningspladser og 1.318 åbne afsoningspladser. Derudover findes der 180 pladser på pensioner, der primært benyttet til at udsluse fanger efter et længere afsoningsforløb. Der forefindes yderligere 36 arresthuse i provinsen, og seks arrestafdelinger i statsfængslerne, i alt 1.868 arresthuspladser. Arresthusene benyttes af varetægtsfængslede, samt afsonere af kortere fængselsstraffe.

Tilsynsklienter bliver ført tilsyn med af Kriminalforsorgen i Frihed, som der er 14 afdelinger af i Danmark.

I Danmark er der samlet set 4.300 afsoningspladser. Fangetallet blev i 2012 registreret til 68 indsatte pr. 100.000 indbyggere. I sammenligning med lande uden for norden ligger Danmark i den lave ende, når det kommer til fangetal. Rusland og Hviderusland har de højeste fangetal i Europa med deres henholdsvis 484 og 438 indsatte pr. 100.000 indbyggere. Verdens højeste fangetal har USA med deres 716 indsatte pr. 100.000 indbyggere.¹²

3. 2. Den materielle sandhed og domstolens rolle

Straffeprocessen afviger fra civilprocessen ved, at den ene part er anklagemyndigheden og dermed samfundet, og den anden part er en af samfundets borgere. Domstolene har derfor i straffeprocessen et særegent ansvar, da det er domstolenes opgave at komme frem til, hvorvidt der er beviser nok til at idømme straf eller anden form for sanktion. Det er dermed domstolenes ansvar at komme frem til

---

¹¹ Michael Hviid Jacobsen, Kriminologi – en introduktion, s. 241.

¹² Michael Hviid Jacobsen, Kriminologi – en introduktion, s. 241-242.

sandheden, og dette kaldes også princippet om den materielle sandhed.¹³ Den materielle sandhed ses som en grundregel inden for straffeprocessen, og dette fordi den varetager begge de vigtigste hensyn, som de straffeprocessuelle regler bygger på: ”Princippet skal værne mod, at uskyldige dømmes, men samtidig sikre at skyldige drages til ansvar.”¹⁴

Dommerens rolle er en anden inden for straffeprocessen, end den er inden for civilprocessen. Hvor dommeren i civilprocessen skal afvente parternes bevisførelse, skal han i straffeprocessen på eget initiativ tage uklare punkter op, for at komme frem til den materielle sandhed. Dommeren har hermed en pligt til at stille spørgsmål, hvis der findes grund til dette, jf. retsplejelovens § 867, hvorimod det inden for civilprocessen blot er en mulighed for dommeren at gøre dette, jf. retsplejelovens § 339, også kaldet en skønsmæssig beføjelse.¹⁵

3. 3. Subsumption

Subsumption omhandler forholdet mellem tiltale og dom. Tiltalen er anført i anklageskriftet, og domstolene kan ikke domfælde for noget forhold, som ikke omfattes af tiltalen, jf. retsplejelovens § 883, stk. 3, dette kan også siges som ”ingen anklage ingen dom” som er sammenhængende med det i dansk ret gældende anklageprincip. Der er dog mulighed for domstolene i medfør af retsplejelovens § 883, stk. 4, 2. pkt. at fravige tiltalen. Subsumptionen kan dog kun ændres hvis omstændigheder, som udgør gerningsindholdet i den nye bestemmelse, er omtalt i anklageskriftet. Betingelse for at ændre subsumptionen er dog sjældent opfyldt, da et anklageskrift normalt kun vil indeholde de omstændigheder, der passer på den bestemmelse, der er rejst tiltale efter.¹⁶

Domstolene har derudover en mulighed for påtalebegrænsning. Retten kan have en begrundelse til at fravige tiltalens faktiske angivelser ved at domfælde for en lovovertrædelse, som indeholdes i den lovovertrædelse, som tiltalen lyder på. Dette princip er også kaldet ”det mindre i det mere”. Dette kan for eksempel være når der i stedet for en fuldbyrdet forbrydelse, dømmes for medvirken eller forsøg, hvis betingelserne herfor er opfyldt.

---

¹³ Eva Smith m.fl.: Straffeprocessen, s. 26.

¹⁴ Eva Smith m.fl.: Straffeprocessen, s. 27.

¹⁵ Eva Smith m.fl.: Straffeprocessen, s. 28.

¹⁶ Eva Smith m.fl.: Straffeprocessen, s. 738-739

3. 4. Personundersøgelser

Inden der rejses tiltale i enhver straffesag der kan ende med en betinget dom, tiltalefrafald eller andre retsfølger uden for straf, vil der blive foretaget en personundersøgelse, også kaldet socialundersøgelse, jf. retsplejelovens § 808, stk. 2, der lyder: ”En nærmere undersøgelse vedrørende sigtedes personlige forhold, herunder navnlig hans tidligere og nuværende forhold i hjem, skole og arbejde samt hans legemlige og åndelige tilstand, skal i almindelighed foretages, når der kan blive spørgsmål om anvendelse af

- betinget dom i henhold til straffelovens § 7 eller 8,
- tiltalefrafald på andre vilkår end vedtagelse af bøde og betaling af erstatning,
- retsfølger, der træder i stedet for straf.”

Dette fraviges kun, hvis der ved en tidligere sag er udarbejdet en personundersøgelse ved lignende begået kriminalitet. Personundersøgelser, der er en undersøgelse af tiltales personlige forhold, kan tvangsmæssigt gennemføres efter rettens beslutning, jf. retsplejelovens §§ 808-810.

Hvis det har betydning for sagens afgørelse skal sigtede underkastet mentalundersøgelse, retsplejelovens § 809. Sigtede kan i forbindelse med mentalundersøgelse frihedsberøves efter rettens bestemmelse, jf. retsplejelovens § 809, stk. 2. I medfør af dommen U 2002.2347 Ø skal sigtede have mulighed for udtale sig, inden der blive truffet bestemmelse om indlæggelse til mentalundersøgelse.¹⁷

3. 5. Nævningesager

Ifølge retsplejelovens § 686, stk. 4, nr. 2, skal nævninge medvirke i ”... straffesager, hvor der bliver spørgsmål om dom til anbringelse i institution i medfør af straffelovens § 68 eller dom til forvaring i medfør af straffelovens § 70...”¹⁸

Anklagemyndigheden skal således anføre, hvorvidt der vil blive nedlagt påstand om forvaring efter straffelovens § 70. Har anklagemyndigheden anført dette skal der medvirke nævninge under behandling af straffesagen, og det er dermed det mest almindelige ved behandlingen af disse sager. Tiltalte kan dog i medfør retsplejelovens § 687, stk. 1, beslutte at sagen skal behandles som en domsmandssag i stedet. Denne mulighed havde tiltalte ikke før politi- og domstolsreformen. Det

---

¹⁷ Eva Smith m.fl.: Straffeprocessen, s. 593-594

¹⁸ L 2011-11-17 nr. 1063

kræves at beslutningen træffes på baggrund af en drøftelse med sin forsvar, da behandling af nævninge ses som det mest gunstige over for den tiltalte.

Det var ligeledes før politi- og domstolsreformen alene nævningetinget, der tog stilling til skyldsspørgsmålet. Med Retsplejerådets betænkning nr. 1352/1988 blev det ændret til at skyldsspørgsmålet bliver fællesvoteret imellem nævninge og de juridiske dommere. Der er også sket en ændring i forhold til, at nævningesager førhen blev behandlet ved landsretten i 1. instans, og nu bliver de 1. instans behandlet i byretten med appeladgang til landretten, og dette også når det vedrører skyldsspørgsmålet.¹⁹

3. 5. 1. Byretten

Der medvirker 6 nævninge og 3 dommere ved en nævningesag. Det er byrettens præsident, der udtager nævninge til den enkelte sag. Nævninge må ikke være inhabile ved behandling af sagen, jf. retsplejelovens § 66, stk. 2. Nævninge skal afgive et nævningeløfte, jf. retsplejelovens § 889, stk. 2. Hernæst skal anklagemyndigheden redegøre for tiltalen, og forelægge bevisførelsen.²⁰

Inden der skal tages stilling til sanktionsspørgsmålet, er det i nævningesager afgørelsen om skyldsspørgsmålet der skal foretages først og særskilt. Hver dommer og hver nævning har 1 stemme hver, jf. retsplejelovens § 891, stk. 3. Nævningene stemmer først og dernæst dommerne, og retsformanden afgiver sin stemme til sidst. Hvis afgørelsen falder ud til den tiltaltes ulempe, skal der være mindst 4 stemmer fra nævningene og 2 stemmer fra dommerne, der falder til den side, jf. retsplejelovens § 891, stk. 4. Dette betyder, at et flertal fra dommernes side kan tilsidesætte et flertal afsagt af nævningene.²¹

Findes tiltalte skyldig, får både forsvarer, anklager og tiltalte mulighed for at udtale sig vedrørende sanktionen. Ved afgørelse af tilregnelighedsspørgsmålet i medfør af straffelovens § 16, foregår det på samme måde som ved afgørelse af sanktionsspørgsmålet, jf. retsplejelovens § 894, stk. 4, dog er retsformandens stemme afgørende ved stemmelighed. Tilregnelighedsspørgsmålet skal afgøres før sanktionsspørgsmålet, da det er afgørende for hvorvidt, der kan idømmes straf eller andre foranstaltninger, jf. straffelovens § 68. Hver nævning har 1 stemme, mens dommerne har ligeså mange stemmer tilsammen, som nævningene har. Hvis der er stemmelighed gælder det resultat, der ved strafudmåling falder til tiltaltes fordel, jf. retsplejelovens § 894, stk. 3.²²

---

¹⁹ Eva Smith m.fl.: Straffeprocessen, s. 748-749.

²⁰ Eva Smith m.fl.: Straffeprocessen, s. 751-752.

²¹ Eva Smith m.fl.: Straffeprocessen, s. 753

²² Eva Smith m.fl.: Straffeprocessen, s. 754

3. 5. 2. Landsretten

Såvel afgørelsen af skyldsspørgsmålet, også kaldet bevisanke, og sanktionsspørgsmålet, også kaldet strafudmålingsanke, kan ankes til landsretten. Det er både tiltalte og anklagemyndigheden, der kan anke byrettens dom. Ved bevisanke, hvor sagen er blevet behandlet med nævninge i byretten, bliver sagen ligeledes behandlet med nævninge, jf. retsplejelovens § 689, stk. 2. Hvorimod sager vedrørende alene strafudmålingsanke behandles af domsmænd. Ved bevisanke sammensættes landretten af 9 nævninge og 3 dommere. Ligesom i byretten har hver dommer og hver nævning 1 stemme når skyldsspørgsmålet skal afgøres, og falder afgørelsen til ugunst for tiltalte, skal det være med mindst 6 stemmer fra nævningerne og 2 stemmer fra dommerne, jf. retsplejelovens § 931, stk. 2. Også i landsretten afgiver nævningene deres stemme først, og derefter dommerne, og til sidst retsformanden, jf. retsplejeloven § 931, stk. 2, 2. pkt.

4. Retslægerrådet

I dette kapitel vil det kort blive beskrevet hvad Retslægerrådet er og hvilken funktion det har, og her især med fokus på hvordan det udtaler sig, når der er lagt op til idømmelse af forvaring. En beskrivelse af Retslægerrådet og dets opgaver er essentiel, fordi Rådet skal udtale sig, når der er lagt op til en forvaringsdom, og selvom domstolene fra tid til anden går imod Rådets udtalelser, så er udtalelserne stort set altid lagt til grund ved domstolenes afgørelser.

4. 1. Rådets historie og opbygning

Ved lov nr. 111 af 30. april 1909 om sundhedsvæsenets centralstyrelse blev der i forbindelse med ophævelsen af Det Kongelige Sundhedskollegium oprettet to nye organer: Sundhedsstyrelsen og Retslægerrådet. Retslægerrådet påbegyndte samme år at fungerer som et råd, der bestod af 3 udnævnte medlemmer, der sad 10 år ad gangen og som havde særlig indsigt i henholdsvis retsmedicin, psykiatri og fødselsvidenskab. Der blev tilknyttet sagkyndige, af hvilke en eller flere kunne deltage i sagens behandling i stedet for et af Rådets faste medlemmer eller sammen med disse, når en sags beskaffenhed gjorde dette ønskeligt, eller når en sags betydelige vigtighed krævede, at flere end 3 deltog i afgørelsen. De sagkyndige blev udpeget af justitsministeren for 10 år ad gangen efter indstilling fra Retslægerrådet. Endelig blev Rådet ved behandlingen af sager om fratagelse af retten til at udøve virksomhed som læge m.v. tiltrådt af en praktiserende læge.²³

Mængden af sager, der skulle behandles af Retslægerrådet, steg stødt over de følgende år. Dette skyldtes blandt andet den almindelige befolkningstilvækst, og på grund af at forskellige nye love medførte en forøget benyttelse af Rådets sagkundskab, og der opstod derfor behov for en udvidelse af Rådet.

I 1935 kom en ny lov, det medførte at Retslægerrådet blev udvidet til at omfatte 7 faste medlemmer, der beskikkedes af Kongen for 6 år ad gangen. Samtidig blev Rådet opdelt i to afdelinger, hvoraf den ene afdeling skulle behandle retspsykiatriske spørgsmål og den anden afdeling alle øvrige retsmedicinske spørgsmål.²⁴

Lov nr. 60 af 25. marts 1961 om Retslægerrådet er den nugældende lov. Baggrunden for denne nye lov var, at der siden gennemførelsen af 1935-loven var sket en meget betydelig stigning i antallet af psykiatriske sager, der blev forelagt Rådet. Der blev åbnet mulighed for at udvide Rådets medlemstal

---

²³ Betænkning nr. 1196 af 1990 om Retslægerrådet, side 21-22.

²⁴ Betænkning nr. 1196 af 1990 om Retslægerrådet, side 22.

fra 7 til 12. Samtidig blev 1935-lovens § 4, hvorefter der i almindelighed skulle medvirke mindst 3 medlemmer i behandlingen af Rådets sager, ophævet.²⁵

Retslægerrådet består i dag af op til 12 læger. Det arbejder i 2 afdelinger, af hvilke den ene behandler retspsykiatriske spørgsmål og den anden alle øvrige retsmedicinske spørgsmål.²⁶

Til Retslægerrådet er knyttet et mindre sekretariat, der ledes af en jurist. Justitsministeren udpeger en formand og 2 næstformænd, en for hver afdeling. Beskikkelse af medlemmer og sagkyndige sker for 6 år. Når omstændighederne taler derfor, kan beskikkelse dog ske for et kortere åremål, jf. lovens § 2, stk. 5. Såfremt en sagsbehandling forudsætter en særlig sagkundskab, som Rådets medlemmer og de nævnte sagkyndige ikke i tilstrækkeligt omfang er i besiddelse af, kan Rådet tilkalde andre sagkyndige til at deltage i sagens behandling, jf. lovens § 2, stk. 4. Disse sagkyndige deltager således alene i behandlingen af enkeltsager og er ikke som de i lovens § 2, stk. 3, nævnte sagkyndige fast tilknyttet Rådet. Justitsministeren beskikker endvidere efter lovens § 3 et antal praktiserende læger, tandlæger, jordemødre, sygeplejersker, hospitalslaboranter, fysioterapeuter, apotekere og apotekermedhjælpere, der skal deltage i Retslægerådets behandling af sager, i hvilke der er spørgsmål om fratagelse af retten til at udøve kaldsvirksomhed. For såvel medlemmerne af Retslægerrådet som de tilknyttede sagkyndige gælder det, at de pågældende har hovedbeskæftigelse inden for deres speciale andetsteds, således at Retslægerådshvervet alene har karakter af en bibeskæftigelse.²⁷

Årstal:	Ændring:
1909	<ul style="list-style-type: none"> • Retslægerrådet oprettes • Består af de 3 udnævnte medlemmer • Sidder 10 år af gangen
1935	<ul style="list-style-type: none"> • Rådet består nu af 7 medlemmer • Sidder 6 år af gangen • Opdeles i to råd
1961 og frem til i dag	<ul style="list-style-type: none"> • Rådet består af op til 12 medlemmer

²⁵ Betænkning nr. 1196 af 1990 om Retslægerrådet, side 23.

²⁶ L 1961-03-25 nr. 60

²⁷ Betænkning nr. 1196 af 1990 om Retslægerrådet, side 25-26.

4. 2. Rådets opgaver

”Retslægerådets opgave er at afgive lægevidenskabelige og farmaceutiske skøn til offentlige myndigheder i sager om enkelt personers retsforhold.”²⁸ Retslægerådet afgiver altså udtalelser i konkrete sager, der vedrører enkelte personer. Professor i strafferet Jørn Vestergaard formulerer Rådets opgaver som opgaver, hvor der; ”...udøves et fagligt overskøn og en kvalitetskontrol af erklæringer udfærdiget i forbindelse med mentalundersøgelser samt andre typer af lægelige undersøgelser. ...Omtrent halvdelen af alle mentalundersøgelser forelægges Retslægerådet til udtalelse. Retslægerådets sagsbehandling er skriftlig. Ved Retslægerådets vurdering af en mentalerklæring vil der især blive taget hensyn til, om undersøgelsen har haft den fornødne grundighed, om diagnosen er forsvarlig, og om forslag vedrørende foranstaltninger er velbegrundede. Skulle dette ikke fuldt ud være tilfældet, kan Retslægerådet anmode om fornyet undersøgelse eller supplerende oplysninger. Domstolene vil normalt lægge den af Retslægerådet anførte diagnose til grund, men følger ikke nødvendigvis Retslægerådets anbefalinger vedrørende valg af foranstaltning.

»29

4. 3. Rådets forhold til domstolene

Retslægerådet afgiver i vid udstrækning udtalelser til brug for domstolenes behandling af såvel straffesager som borgerlige sager. I retsplejelovens kapitel 19 findes der fælles bestemmelser for borgerlige sager og straffesager og hvorledes retten til brug for sine afgørelser kan få sagkyndig bistand gennem syn og skøn ved skønsmænd, som udmeldes af retten. Domstolene kan undertiden indhente skøn fra en institution eller fra en organisation i stedet for fra en udmeldt skønsmænd. Dette forekommer navnlig i tilfælde, hvor der kun er brug for en sagkyndig bedømmelse af allerede tilvejebragte oplysninger. Som et eksempel på en sådan institution kan netop nævnes Retslægerådet, der har til opgave at afgive lægevidenskabelige og farmaceutiske skøn i sager om enkeltpersoners retsforhold bl.a. til brug for domstolene. Retslægerådets erklæring er vejledende for retten.³⁰

---

²⁸ L 1961-03-25 nr. 60

²⁹ Jørn Vestergaard: Strafferetlige sanktioner, kap. 7, side 4.

³⁰ Betænkning nr. 1196 af 1990 om Retslægerådet, side 36-37.

4. 3. 1. Udtalelser i straffesager

Til brug for straffesager indhenter anklagemyndigheden efter omstændighederne udtalelser fra Retslægerådet om dødsårsag, årsagssammenhæng vedrørende skade på legeme m.v.

Som tidligere nævnt ifølge retsplejelovens § 809 skal en sigtet mentalundersøges, når dette findes at være af betydning for sagens afgørelse.

Der vil især skulle indhentes mentalundersøgelse i nedennævnte tilfælde:

- 1) Hvis der kan være grund til at formode, at sigtede er sindssyg eller åndssvag.
- 2) Når der i øvrigt, f.eks. på grund af de strafbare handlingers art, er grund til at formode, at sigtedes mentale tilstand afviger fra det normale, således at der kan være spørgsmål om anvendelse af særforanstaltning i medfør af straffelovens § 69.
- 3) Når sigtelsen angår en grov forbrydelse, som f.eks. drab, røveri af særlig farlig karakter, forsætlig brandstiftelse uden økonomisk motiv, en grov eller gentaget sædelighedsforbrydelse over for børn, voldtægt eller blodskam.
- 4) Når der opstår spørgsmål om anvendelse af forvaring efter straffelovens § 70. Denne opregning er ikke bindende eller udtømmende.

Mentalundersøgelse bør i reglen ikke iværksættes, når der ikke er spørgsmål om anvendelse af anden retsfølge end bøde. Mentalundersøgelsen skal forelægges for Retslægerådet i følgende tilfælde:

- 1) Når sigtede ifølge erklæringen formodes at være sindssyg.
- 2) Når sigtede ifølge erklæringen formodes at være åndssvag.
- 3) Når sigtede betegnes som forfalden til misbrug af alkohol eller euforiserende stoffer, og der kan være spørgsmål om mere indgribende reaktion end betinget dom med vilkår om afvænningsbehandling, om fornødent på hospital eller i særlig institution.
- 4) Når der skønnes at kunne blive tale om anvendelse af foranstaltninger over for sindssyge eller anbringelse i forvaring.
- 5) Når sigtelsen angår en grov forbrydelse som f.eks. drab, røveri af særlig farlig karakter, forsætlig brandstiftelse uden økonomisk motiv, en grov eller gentaget sædelighedsforbrydelse over for børn, voldtægt eller blodskam.
- 6) Når der i øvrigt foreligger særlig anledning til, at Rådets erklæring indhentes.

I henhold til straffelovens § 72 træffer retten efter begæring fra anklagemyndigheden, anstaltsledelsen, bistandsværgen eller den dømte ved kendelse bestemmelse om ændring eller om endelig ophævelse af en foranstaltning efter straffelovens §§ 68-70.³¹

---

³¹ Betænkning nr. 1196 af 1990 om Retslægerådet, side 52 - 54.

5. Domspraksis

I dette kapitel vil en række domme blive gennemgået og vurderet i forhold til idømmelse, ændring og omstødelse af forvaring. Der er tale om en gengivelse dommene, der er hentet i Tidsskrift for Kriminalret. Både rettens, retslægerådets og andre medicinske vurderinger vil blive inddraget. I kapitel 6 vil der blive foretaget en mere gennemgående analyse, samt sammenligning af domme og retslægerådets udtalelser. Først vil volds og drabsforbrydelserne blive gennemgået og derefter vil seksualforbrydelserne blive gennemgået.

5. 1. Vold og drab

5. 1. 1. Tfk2008.290/2

Ved nævningeting blev T fundet skyldig i vold af særlig rå, brutal eller farlig karakter i medfør af straffelovens § 245, stk. 1, jf. § 247, stk. 1. T havde trukket en plasticpose ned over hovedet på en kvinde og derefter trukket hende ind i soveværelset, hvor hun blev lagt i håndjern, fik tape for munden og snøret en lædersnor stramt om sin hals. T blev i marts 1994 idømt fængsel i 15 år for bl.a. at dræbe en kvinde med en hammer i hovedet og ved at klemme og snøre om hendes hals.

Landsretten valgte ikke at tage anklagemyndighedens påstand om forvaring til følge, men idømte derimod T, der 12. august 2005 var blevet udstationeret til egen bolig, fængsel i 1 år og 6 måneder. Dommen blev afsagt med 16 stemmer for fængsel i 1 år og 6 måneder, mod 8 stemmer for forvaring. Højesteret fandt dog efter karakteren af den nu begåede vold sammenholdt med T's tidligere kriminalitet at denne kriminalitet skulle tillægges betydelig vægt og det uanset den tid, der var gået siden dommen fra 1994. Når der herudover blev lagt til grund at det nu begåede voldsforhold var udført med en sådan grovhed, og hertil de lægelige udtalelser om T's personlighedsmæssige egenart, tog Højesteret anklagemyndighedens påstand om forvaring til følge.

På tidspunktet hvor T var sigtet for forsøg på manddrab, blev han mentalundersøgt på Justitsministeriets Retsspsykiatriske Klinik, og herfra ligger en erklæring af 23. marts 2007. Konklusionen lød blandt andet på: "Observanden er herefter ikke sindssyg og kan ikke antages at have været det på tidspunktet for den påsigtede kriminalitet... Han er formentlig primært godt begavet, men han fungerer ikke svarende hertil... Observanden har fra barndommen frembudt betydelige adfærdsproblemer, og han har fra sin tidlige ungdom udvist kriminel adfærd... Ved mentalobservationen er observanden i lighed med tidligere fundet personlighedsforstyrret i udtalt grad, følelsesmæssigt ustabil, selvovervurderende, selvfremhævende, impulsstyret sat

ansvarsfraliggende. Han er hertil præget af manglende evne til at indgå i nære følelsesmæssige relationer. ” T fandtes på denne baggrund omfattet af straffelovens § 69, men der kunne ikke peges på foranstaltninger mere formålstjenlige end straf for at forhindre en formentlig betydelig risiko for fremtidig ligeartet kriminalitet.

Dommen her er et eksempel på hvor den tiltaltes tidligere kriminalitet spiller en stor rolle ved domsafsigelse, og dette selvom det tidligere begåede ligger mere end 10 år tilbage i tiden. Flertallet i Landsretten mente at T ikke frembød en sådan nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed at anvendelse af forvaring i stedet for fængsel var påkrævet for at forebygge faren. Højesteret er dog uenig og tager anklagemyndighedens påstand til følge.

5. 1. 2. TfK2006.473/3

T1, T2 og T3 havde i forening og efter fælles forudgående aftale ved trussel med et oversavet haglggevær tvunget forurettede ind i en bil, og havde derefter kørt til en skov, hvor T1 skød forurettede med haglggeværet. Forurettede blev skudt i låret og herefter efterladt i skoven. Forurettede blev ca. en time efter tilfældigt fundet af en forbipasserende. Nævninget dømte T1, T2 og T3 for forsøg på manddrab, jf. straffelovens § 237, jf. § 21.

På grund af at forsøget på manddrab var begået på en særdeles grov måde, og da T1 mange gange tidligere var dømt for kriminalitet af personfarlig karakter og efter de lægelige oplysninger frembød en nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, blev T1 idømt forvaring. T2 og T3 blev henholdsvis idømt 5 og 3 års fængsel.

T1 var blevet mentalundersøgt på Psykiatrihospitalet i Nykøbing Sjælland, Retspsykiatrisk Afdeling, og konklusion på denne erklæring var, at han fandtes omfattet af straffelovens § 69, men at man ikke kunne pege på foranstaltninger i medfør af straffelovens § 68, stk. 2, der kunne være mere formålstjenstlige end straf til at forhindre risikoen for fremtidig ligeartet kriminalitet, såfremt han fandtes skyldig. På baggrund af den aktuelt begåede kriminalitet, og hensynet til T1s personlighedsmæssige egenart, vedvarende adfærd, uretfærdighedsfølelse og let vakte vrede, måtte det konstateres at hvis han findes skyldig frembyder en nærliggende fare for andres liv og legeme, helbred eller frihed, at anvendelse af forvaring jf. straffelovens § 70 i stedet for fængsel, findes påkrævet for at forebygge denne fare.

Retslægerådet udtalte på baggrund af denne mentalerklæring, at T1s evne til at sætte sig ind i andres følelser og situation synes svært begrænset. Retslægerådet kommer herefter frem til samme resultat som Retsspsykiatrisk Afdeling på Psykiatrihospitalet i Nykøbing Sjælland: ”På baggrund af det om

hans personlighedsmæssige egenart oplyste samt omfanget og arten af den tidligere pådømte og nu påsigtede kriminalitet vurderer Retslægerådet, at T1 frembyder en sådan nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, at anvendelsen af forvaring er påkrævet for at forebygge denne fare.” Dommen her er et eksempel på en idømmelse af forvaring, hvor der ikke har været nogen tvivl fra hverken lægerne eller dommernes side. Der foreligger klare udtalelser fra både Retsspsykiatrisk Afdeling på Psykiatrihospitalet i Nykøbing Sjælland og fra Retslægerådet, der begge er enige om at forvaring er nødvendigt for at forebygge fremtidig ligesartet kriminalitet og at T1 frembyder en fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed. Der var ingen dissens fra dommernes side, og der var tale om et enigt nævningeting. Den foreløbige konklusion må her være, at når både lægernes udtalelser for en idømmelse af forvaring, og hvis den tiltaltes tidligere idømte kriminalitet taler for foranstaltningen, så idømmes der næsten uden undtagelse efter straffelovens § 70.

5. 1. 3. Tfk2005.499

T havde blandt andet overtrådt straffelovens §§ 119, 244 og 266 og tilstået over for både byret og landsret. T havde udøvet simpel vold og trusler over for en tidligere samleverskes familie, samt embedsmænd i funktion. Truslerne lød over sms til den tidligere samlevers familie blandt andet på: ”Jeg har det nøjagtigt ligesom F! Kan jeg ikke få hende skal hun dø så jeg slipper for at tænke over hvem hun boller med og hvem hun ikke boller med”, ”M! Jeg! Kommer personligt! Efter dig, hvis jeg ikke snart hører noget fra --! Og jeg er virkelig totalt! Ligeglad med både din BØSSEmand og politiet” og ”OK M! Du har haft alle muligheder, men greb dem ikke, derfor vil det nu hedde noget for noget. Det jeg kort og godt mener er, at det bliver barn for barn. ” T havde derudover truet en fængselsfunktionær, og ved andre lejligheder truet politiassistenter. T var ydermere blevet dømt blandt andet for vold og trusler 6 gange siden 1987.

Ved byretten, hvor sagen blev afgjort med domsmænd, vurderede de at betingelserne for at idømme forvaring ikke var opfyldt, og de lagde især vægt på at truslerne var fremsat over SMS og ikke personligt, samt at voldsudøvelsen var sket to gange med flad hånd og en gang med knyttet næve. Byretten idømte T 3 års fængsel.

Ved Landsretten var der dissens, hvor fire voterede for forvaring og to for fængselsstraf. Dommen blev derfor at fængselsstraffen blev ændret til forvaring. Her blev der især lagt vægt på retslægerådets udtalelser.

Selvom det stred imod de lægelige udtalelser fra Retslægerådet kom Højesteret frem til, at der ikke var tilstrækkeligt grund til at antage, at T frembrød en så nærliggende fare for andres liv og helbred, at betingelserne for at idømme en forvaringsdom var opfyldt. T blev i stedet dømt til fængsel i 3 år. Ifølge en psykologisk undersøgelse ved en klinisk psykolog, fandtes T personlighedsmæssigt dårligere integreret end 2 år tidligere, og det fandtes sandsynligt at han kan reagere med egentlig paranoid overfortolkning. T fandtes yderlige at være yderst farlig, når det kommer til personrelateret vold.

Ifølge Retslægerådet var T i betydelig grad personlighedsmæssigt afvigende, og styret af impuls og affekter. Retslægerådet vurderede, at T frembrød en så nærliggende fare for andres liv og helbred, at det fandtes nødvendigt med anvendelse af forvaring i stedet for tidsbestemt straf. Retslægerådet udtalte blandt andet; ”Han er i udtalt grad optaget af aggressive fantasier, og han synes ikke at have modforestillinger mod disse fantasier og impulser. ” og; ”Han kan have været påvirket af alkohol og/eller andre rusmidler på tidspunkterne for nogle af de påsigtede forhold, men der er ingen holdepunkter for at antage, at han har befundet sig i en abnorm rustilstand. ”

Både byret og højesteret ligger her vægt på kriminalitetens art, altså at truslerne blot er fremsat over SMS og volden der er udøvet er overvejende simpel, og dermed vælger de at gå imod Psykologen og Retslægerådets anbefalinger. Denne dom er et eksempel på at det i høj grad er den tidligere begået kriminalitet, og grovheden af den aktuelt begåede kriminalitet der spiller ind ved vurdering om der skal idømmes forvaring. Dette selvom både psykologen og Retslægerådet vurderer T til at frembyde en nærliggende fare for andre liv og legeme, og at han dermed opfylder farlighedskravet i straffelovens § 70.

5. 1. 4. TfK2006.307/2

T, der var født i 1971, havde med knivstik i halsen dræbt en taxachauffør og havde efterfølgende uberettiget benyttet hyrevognen, og havde til sidst kørt denne i havnen. T havde efterfølgende begået røveri imod en kiosk, hvor han truede ekspedienten med en kniv. T erkendte sig skyldig i begge forhold.

Byretten idømte T til forvaring og udtalte: ”Ud fra karakteren af forbrydelsen – herunder at tiltalte begår manddrab og kort tid derefter begår røveri med kniv – sammenholdt med indholdet af den retspsykiatriske erklæring og Retslægerådets erklæring, finder retten, at tiltalte frembyder så nærliggende fare for andres liv og helbred, at det er nødvendigt i stedet for almindelig fængselsstraf at idømme til tiltalte forvaring for at forebygge denne fare. ”

Landsretten ændrede byrettens dom, og anførte at anvendelse af forvaring i stedet for fængsel under hensyn til varigheden af den forskyldte fængselsstraf var upåkrævet for at forebygge fare, og fastsatte straffen til 14 års fængsel. 4 voterede for fængselsstraf og 2 voterede for forvaring.

I mentalundersøgelsen har overlæge Peter Kramp konkluderet, at T er normalt begavet og ikke er sindssyg. Det vurderes at T er præget af manglende evne til indføling i andre mennesker. T har haft et overbrug af alkohol, og var påvirket af alkohol, da han begik forholdene, men der var ingen holdepunkter for at antage, at en abnorm rustilstand har foreligget.

Retslægerådet udtaler ligeledes, at T var påvirket af alkohol på tidspunktet for drabet, men der er ingen mistanke om, at der har forelagt en patologisk rustilstand. Retslægerådet finder T omfattet af straffelovens § 69, men kan ikke pege på foranstaltninger mere formålstjenlige end straf. Både af den retspsykiatriske erklæring og Retslægerådets udtalelse fremgik det, at T frembød en nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og de anbefalede begge at T blev dømt til forvaring.

Dommen her er eksempel på en proportionalitets vurdering fra landsrettens side. Landsretten lægger til grund, at forbrydelsen er af så brutal karakter, at en tidsbestemt straf vil straffe T i længere tid end en dom til forvaring vil, hvor han højst sandsynligt vil blive prøveudskrevet, og dette før en eventuel prøveløsladelse vil finde sted ved de 14 års fængselsafsoning. Landsretten finder derfor ubetinget fængselsstraf som en bedre sanktion for at forebygge faren, end en forvaringsdom. Det kan dog diskuteres om det ikke er selve meningen med forvaringsbestemmelsen, at den dømte person skal afsone indtil denne nærliggende fare ikke frembydes længere. Det kan også tænkes, at der er lagt vægt på at der er tale om en tilståelsessag og at dette var en første gangs forseelse for T.

5. 1. 5. Tfk2006.222/2 og Tfk2006.556/1

T, der var født i juli 1987, overtrådte i december 2004 straffelovens § 237 om manddrab, da han med blandt andet med adskillige knivstik mod hals, bryst og mave, strangulering ved halsgreb og knytnæveslag i ansigtet dræbte den 18 årige F, som han havde mødt over internettet. T var derudover skyldig i tyveri, ved at have stjålet forskellige ting fra F, og derudover overtrædelse af våbenlovgivningen og lov om euforiserende stoffer. Der var tale om en tilståelsessag. T kunne ikke selv redegøre for hvorfor han begik drabet på F.

Byretten fastsatte straffen til fængsel i 8 år. Byretten lagde vægt på at T skulle idømmes lovens strengeste straf, da drabet var begået på en meget brutal måde, det var begået spontant og uprovokeret, samt at retten fandt T's handlinger efter drabet som kyniske. Byretten lagde desuden vægt på tiltaltes

unge alder, og det faktum at han ikke var tidligere straffet, samt det at Retslægerådet ikke fandt det sikkert dokumenteret at forvaring ville forebygge faren.

Landsretten lagde til grund at drabet var begået på en særdeles brutal måde, og efter T's forklaring begået helt umotiveret. 5 dommere i landsretten voterede for at T, på grund af hans adfærd i forbindelse med drabet, skulle idømmes forvaring, da han frembød den i straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2, beskrevne nærliggende fare for andres liv og helbred. 1 af dommerne voterede for at stadfæste byrettens dom.

Højesteret stadfæstede byrettens dom. Højesteret lagde T's unge alder til grund, samt Retslægerådets erklæring. T endte derfor med at blive idømt 8 års ubetinget fængsel.

I mentalerklæringen bliver T beskrevet som normalt begavet. Han var formentlig påvirket af kokain, muligvis cannabis da forholdet blev begået, men der er ikke grundlag for at antage, at der var tale om en patologisk rus. T findes ikke at være sindssyg og ses ej heller at have været det på gerningstidspunktet, men han findes personlighedsmæssigt afvigende i betydelig grad og dermed omfattet af straffelovens § 69, men der peges ikke på andet foranstaltning end straf som forskyldt. T findes ikke at have psykisk forstyrret tænkning eller bedømmelse af virkeligheden, og han kan derfor ikke beskrives som psykotisk. Mentalerklæringen finder at T frembyder en fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed og at forvaring findes påkrævet for at forebygge denne fare.

Retslægerådet finder ligeledes T normalt begavet, men han er dog afvigende med usikker identitetsfølelse, kontaktbesvær og tilbøjelighed til ukontrolleret vrede. Retslægerådet fandt sig enig med overlægen, der foretog mentalerklæringen; "... at T på baggrund af den påsigtede kriminalitet og det om hans personlighed oplyste må siges at frembyde vis, måske endog nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed. Imidlertid finder rådet det ikke sikkert dokumenteret, at anvendelse af forvaring er påkrævet for at forebygge den nævnte fare.

I denne sag peger de lægelige udtalelser i forskellige retninger. Både overlægen og Retslægerådet er enige om, at T frembyder en fare, men de er ikke enige om at forvaring er påkrævet for at forebygge faren. Dette synes også at medføre til, at der bliver dømt forskelligt i byretten og landsretten. Det må dog konstateres at det ved sidste instans bliver T's unge alder, det at han ikke er tidligere straffet, og tvivlen i Retslægerådets udtalelse, der gør udslaget til at T bliver idømt tidsbestemt straf og ikke forvaring. Det er dog opmærksomhedsvækkende at forvaring overhovedet kommer på tale, når sagen drejer sig om en 17 årig, ikke tidligere straffet. Men her peger Landsretten på, at drabet er begået på en meget brutal og provokeret måde, hvilket de mener taler for forvaring.

5. 1. 6. Tfk2015.724/1

I perioden 2001 til 2008 var den 33 årige T dømt længerevarende fængselsstraffe for overtrædelse af blandt andet straffelovens § 119, stk. 1, § 244, jf. § 247, stk. 1, § 245, stk. 1, § 266 og § 288, stk. 1, nr. 1. T blev fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 1, og § 288, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 1, den 8. september 2010. På det tidspunkt blev T fundet omfattet af straffelovens § 16, stk. 2, og på den baggrund anbragt på en sikret afdeling for personer med vidtgående psykiske handicap på Kofoedsminde.

Denne sag omhandler 14 forhold af blandt andet trusler på livet og vold i medfør af straffelovens § 119, stk. 1, begået på Kofoedsminde i perioden fra november 2012 til september 2014. 10 af disse forhold vedrører trusler af den i straffelovens § 266 beskrevne art. Truslerne lød blandt andet på: ”hvis du møder på arbejde igen, så bliver du skudt”, ”næste gang du vender ryggen til mig, så slår jeg dig ihjel”, og ”jeg sprætter dig op, jeg skal nok få ram på dig, jeg kan ligeså godt slå dig ihjel, det er det eneste, som jeg ikke er dømt for”.

Byretten, herunder et enigt dommer og nævningeting, fandt T skyldig i overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, og § 260, nr. 1. Vedrørende sanktionsspørgsmålet udtalte byretten: ”Tiltalte er nu domfældt for 14 forhold af blandt andet trusler på livet og vold efter straffelovens § 119, stk. 1, begået i perioden november 2012 til september 2014 over for de ansatte på Kofoedsminde. Han har således på trods af sin placering på sikret afdeling fortsat begået kriminalitet af den i straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1, nævnte art.” Byretten fandt på denne baggrund og efter indholdet af mentalerklæringen og Retslægerådets udtalelser at T frembød en så nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred og frihed, at det var påkrævet at idømme T til forvaring, for at forebygge denne fare.

Både hvad angik skyldsspørgsmålet og sanktionsspørgsmålet voterede både dommere og nævninge i Landsretten for en stadfæstelse af byrettens dom.

T havde i 2005 været mentalundersøgt, og fundet tilhørende den i straffelovens § 69 nævnte personkreds. Da der senere i 2009 blev foretaget endnu en mentalundersøgelse, blev T fundet lettere retarderet eller i en tilstand, der ganske må sidestilles hermed, og dermed omfattet af den i straffelovens § 16, stk. 2, beskrevne personkreds. Retslægerådet kom i februar 2010 frem til samme resultat som mentalundersøgelsen fra 2009, og anbefalede dom til anbringelse i sikret afdeling for personer med vidtgående psykiske handicap.

I forbindelse med denne sag blev T igen mentalundersøgt i marts 2014, hvor han fandtes ikke at være sindssyg, og aldrig har været det, og dermed ikke omfattet af straffelovens § 16, stk. 2. T kunne have været påvirket af cannabis eller centralstimulerende stoffer under udførelsen af nogle af forholdene,

men der er ikke mistanke om en abnorm rustilstand. Mentalundersøgelsen kom nu til den konklusion, at T utvivlsomt var omfattet af straffelovens § 69, men den måtte pege på at den fandt andre foranstaltninger bedre egnede, end almindelig straf. Retslægerådet vurderede at T på ingen måde var blevet stabiliseret under anbringelsen på Kofoedsminde. De lagde vægt på, at han i medfør af en retspsykiatrisk udtalelse fra en af institutionen faste konsulenter, er uden sindssygelige symptomer, men præget af sin dårlige begavelse. Retslægerådet fandt ligeledes at T var omfattet af straffelovens § 69, og vurderede at forvaring var nødvendig for at imødegå den fare T udviste.

Ligesom i TfK2005.499 er der her tale om trusler, og en person, der er tidligere dømt. Forskellen må her være grovheden af kriminaliteten begået i de tidligere forbrydelser. Ligesom at truslerne i denne sag er fremsat direkte til personerne, og ikke over SMS, som var tilfældet i TfK2005.499. T er i denne sag blevet vurderet meget forskelligt i de forskellige mentalundersøgelser og udtalelser fra Retslægerådet. Der kan peges på at grunden til at der i sidste ende anbefales en dom til forvaring er fordi T ikke sås overhovedet stimuleret af sit op hold på den sikrede institution, og det derfor sås nødvendigt at forsøge med en anden form for foranstaltning. Der var her ingen tvivl fra rettens side, og de valgte at følge de nyeste lægelige vurderinger.

5. 2. Voldtægt og andre seksualforbrydelser

5. 2. 1. TfK2012.747

T, der er født i 1981, var tidligere straffet for tre tilfælde af forsøg på voldtægt, og var nu fundet skyldig i fire tilfælde af voldtægt og anden kønslig omgang end samleje, begået over for prostituerede. Tre af forholdene var begået med anvendelse af attrappistol, og der var derudover tale om et forhold vedrørende forsøg på anden kønslig omgang end samleje. Alle forholdene bar præg af betydelig ensartethed, de var planlagt og havde været rettet mod kvinder, som T ikke forventede ville anmelde overgrebene til politiet, ligesom fire af forholdene var begået inden for en periode på lidt over en måned. På baggrund heraf blev det vurderet at disse forhold skulle vurderes som særligt skærpende omstændigheder, og disse blev samlet henført under straffelovens § 216, stk. 2.

T blev i februar 2011 mentalundersøgt af en lægekonsulent og speciallæge i psykiatri og socialmedicin. Mentalundersøgelsen vurderer, at T ikke kan findes sindssyg og ikke skønnes at have været det under de påsigtede forhold. T findes begavet inden for normalområdet, og var på gerningstidspunktet ikke under indflydelse af alkohol eller rusmidler. Ved undersøgelsen vurderes det at T er præget af sin svære dyssoziale personlighedsstruktur og tilhører derfor personkredsen, der er omtalt i straffelovens § 69.

Retslægerådet udtaler: ”Ved aktuelle undersøgelse finder man, at T lider af en alvorlig forstyrrelse af personligheden, blandt andet præget af manglende respekt for sociale normer, fralæggelse af skyld og ansvar og manglende indlevelse i andre menneskers liv og følelser. Han vurderes i den psykologiske undersøgelse at være i moderat til høj risiko for ligeartet kriminalitet. Der er ikke fundet tegn på sindssygelige symptomer. ” Retslægerådet finder T omfattet af straffelovens § 69 og finder, at T frembyder en nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed at anvendelse af forvaring er nødvendigt for at forebygge denne fare.

T blev af dommer og nævninge kendt skyldig i den rejste tiltale ved byretten. Vedrørende sanktionsspørgsmålet stemte 8 for ikke at idømme forvaring, og 4 stemte for at der skulle idømmes forvaring. Byretten udtalte: ”Flertallet har lagt vægt på den tid, der er forløbet, siden tiltalte i 2003 blev dømt for forsøg på voldtægt, og på karakteren af de nu begåede overgreb herunder særligt, at der ikke under disse er udøvet vold af betydning. ” Byretten valgte dermed at gå imod Retslægerådets anbefaling, og dømte T til fængsel i 6 år og 6 måneder.

Landsretten ændrer byrettens dom og udtaler: ” Under hensyn til karakteren og antallet af de seksuelle overgreb således som beskrevet ovenfor og den omstændighed, at tiltalte tidligere er straffet for forsøg

på voldtægt sammenholdt med indholdet af Retslægerådets erklæring, må det antages, at tiltalte frembyder en så væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, at anvendelsen af forvaring i stedet for fængsel er påkrævet for at forebygge denne fare, jf. straffelovens § 70, stk. 2.”

I denne sag ligger byretten og landsretten egentlig vægt på det samme, men ser på det med forskellige synspunkter. Byretten ser at de tidligere forsøg på voldtægt ligger langt tilbage, og derfor ikke skal tillægges nogen stor betydning i sanktionsspørgsmålet, hvorimod Landsretten ser det som en skærpende omstændighed, og idømmer forvaring.

5. 2. 2. TfK2006.356/2

Den 32-årige T blev i landsretten fundet skyldig i voldtægt, ved at have tiltvungen sig samleje med F og yderligere at have tvunget hende til at sutte på sit lem, at have stukket en flaske ind i skeden og endetarmen på hende, og tvunget sit lem ind i hendes endetarm, og herunder at have slået hende flere gange i hovedet med knytnæveslag og tage kvælertag på hende. T var straffet flere gange tidligere for voldtægt, og dette forhold var begået blot en måned efter at T var blevet prøveløsladt fra en afsoning af en dom for voldtægt.

T blev mentalt undersøgt på Sygehus Fyn, Psykiatrisk Afdeling, Retspsykiatrisk Afsnit i november 2004. Konklusionen på denne undersøgelse lød på, at T ikke var sindssyg og ikke kunne antages at have været det under udførelsen af gerningen. T var under indflydelse af alkohol, men der sås ingen grund til at antage at der havde foreligget en patologisk rus. T sås som normalt begavet og ikke kategoriseret under den i straffelovens § 16 omhandlende personkreds. T blev beskrevet som præget af manglende indlevelsesevne i andres følelsesmæssige behov, og ansås som selvovervurderende, problemfornægtende, bagatelliserende og ansvarsforflygtigende. Ved seksuel samvær anses han som at være i risiko for at reagerer aggressivt og uden fornemmelse for modpartens interesser. Mentalundersøgelsen konkluderer, at T frembyder en nærliggende fare for andres liv og legeme, og at forvaring er påkrævet for at forebygge denne fare.

Retslægerådet supplerer efterfølgende med, at T aldrig har haft nogen længerevarende seksuelle forhold, og at han tidligere to gange er dømt for voldtægt. T havde aldrig udvist tegn på sindssygdom, men under hans afsoning modtog han behandling til forebyggelse af ny sexkriminalitet. Retslægerådet støtter mentalundersøgelsens anbefaling om forvaring.

Landsretten lagde nævningenes fældende erklæring til grund, og der var enighed om at dømme T til forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2. Der blev ved dommen lagt vægt på, at forholdet var sket lidt mere end en måned efter at T var prøveløsladt fra afsoning af en dom for voldtægt, og at T tidligere

var straffet for voldtægt flere gange, samt mentalerklæringens og retslægerådets konklusion. Der blev derudover lagt vægt på at der i forarbejderne til straffelovens § 70 omtales en udvidet adgang til idømmelse af forvaring ved seksualforbrydelser: "...bør forvaring kunne komme på tale også ved den anden dom, hvor grovheden af den seneste seksualforbrydelse eller antallet af forhold under den seneste straffesag sammenholdt med oplysningerne om tiltaltes aktuelle farlighed taler for en tidsbestemt foranstaltning, hvor der bliver mulighed for ved behandling at modvirke risikoen for gentagelse." Højesteret stadfæstede dommen.

Denne dom er et eksempel på, hvor domstolen går ind og bruger forarbejdet til lovens stk. 2, der specifikt omhandler seksualforbrydelser, sammenholdt med mentalerklæringen og retslægerådets udtalelser. Resultatet domstolene herefter kommer frem til er rimelig klart, og der er ingen tvivl om at tiltalte skal dømmes til forvaring på baggrund af farlighedsvurderingen.

5. 2. 3. Tfk2012.275 – "Brønderslevsagen"

T1 og T2, født i henholdsvis 1969 og 1973, var begge tiltalt for vanrøgt i medfør af straffelovens § 213, ved på flere adresser i forening at have vanrøgtet deres i alt 9 børn, herunder fælles børn og stedbørn. Vanrøgten bestod i, at boligforholdene havde været uhumske, og børnene ikke havde haft tilstrækkeligt varmt tøj og sko i vinterperioderne, samt undladt bleskift af de mindste børn. De var derudover tiltalt for vold i medfør af straffelovens § 245, stk. 1, med karakter af mishandling over for 6 af børnene, idet T1 i årevis havde udøvet grov vold imod disse børn. T2 havde været vidende om disse forhold, men havde blot ladet dem passere. Begge var ydermere tiltalt for ulovlig tvang i medfør af straffelovens § 260, nr. 1, samt langvarig frihedsberøvelse efter § 261, stk. 2, begået imod T1's søn, datteren D, og derudover at have udsat D for vold efter § 245, stk. 1, og mishandling og for at have tvunget 5 sønner til at gøre det samme. T1 var yderligere tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 210, stk. 1 og stk. 3, jf. § 216, stk. 1, jf. til dels § 224, ved i årene 2007, 2008 og 2009 adskillige gange at have haft samleje med D og udsat hende for anden kønslig omgang end samleje. T1 var derudover også tiltalt for at have beordret D til at have anden kønslig omgang end samleje med T1's halvbror. T1 var også tiltalt for adskillige gange at have tiltvunget sig samleje med sin steddatter B, der ikke var fyldt 15 år.

Overlægen, der foretog mentalundersøgelsen, gav udtryk for, at hun fandt det tvivlsomt, om T1 frembød nærliggende fare for andres liv og legeme. Overlægen lagde vægt på, at overgrebene ikke var begået imod tilfældige, men inden for den nærmeste familie, hvor der nu var indsat hjælpeforanstaltninger.

Retslægerådet gav i sin erklæring udtryk for, at T1 på baggrund af sin personlighedsmæssige egenart og arten og intensiteten af den begåede kriminalitet efter deres opfattelse; ”sandsynligvis frembyder en så nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, at anvendelse af forvaring, jf. straffelovens § 70 er påkrævet.”

Byretten fandt de tiltalte skyldige i de væsentlige forhold og idømte T1 til forvaring og T2 til 4 års fængsel. Landsretten tiltrådte, at de tiltalte var skyldige i vanrøgt. Landsretten henførte en del af volden under straffelovens § 244, men stadfæstede at T1 var skyldig i mishandling, og at T2 havde pådraget sig et strafferetligt ansvar for volden, der kunne sammenlignes med mishandling, ved at have været vidende og overværet T1's udøvelse af vold. Landsretten tiltrådte at de tiltalte var skyldige i ulovlig tvang og langvarig frihedsberøvelse, og for T2's vedkommende medvirken hertil. T1, var for forholdet involverende sønnerne, blevet frifundet i byretten, men landsretten fandt T1 skyldig i under trussel om vold at have anstiftet to sønner til at tvinge D til at manipulere lemmet på en hingst og til at tåle, at de forsøgte at lade hingsten indføre sit lem i hendes kønsdele. Landsretten bemærkede herved, at der var tale om et overgreb, der nærmer sig samleje.

Landsretten fandt ikke grundlag for at idømme T1 til forvaring, med henvisning til at T1 ikke havde begået overgreb mod tilfældige, ham ubekendte personer og den fare T1 frembyder ses på den baggrund ikke at være generel, ligesom at de fleste børn ville være voksne når T1 i tilfælde af almindelige straf blev løsladt. Landsretten lagde yderligere vægt på, at Retslægerådet havde brugt ordet ”sandsynligvis”, og de mente på den baggrund ikke at der var tilstrækkelig grundlag til at idømme forvaring. T1 blev idømt 11 års fængsel og i medfør af straffelovens § 236, stk. 2, pålagt ikke at lade børn under 18 år tage ophold i sin bolig m.v. Straffen på 4 års fængsel til T2 blev stadfæstet.

Der er her tale om sag, der var meget omtalt i medierne, men der blev dog mere lagt vægt på sagen ud fra en socialretlig vinkel og på kommunernes ansvar. Medierne oplyste ikke meget om selve strafidømmelse, og at der var tale om en idømmelse til forvaring. Anklagemyndigheden nedlagde påstand om forvaring, og dette må antages at være fordi man mente at T1 frembød en nærliggende fare for andres liv, legeme, frihed eller helbred. Byretten var da også enige med anklagemyndigheden heri. Landsretten lagde vægt på udtalelsen fra overlægen, der foretog mentalundersøgelsen, og mente ikke at T1 frembød denne fare, da forholdene var begået inden for familien. Dette er endnu et eksempel på at byretten og landsretten er uenige, og bruger de lægelige udtalelser forskelligt.

5. 2. 4. TfK2012.1128/1

T blev dømt skyldig i en lang række af seksuelle overgreb, heriblandt samlejer og anale samlejer, begået over for sine biologiske børn og to veninder til en datter. T var ikke tidligere dømt for sædelighedskriminalitet eller personfarlig kriminalitet, og forholdene han blev dømt skyldig i, blev alle begået over for T's hjemmeboende børn eller børn, der var kommet i hjemmet.

Forholdene omhandlede blandt andet at T havde tiltvungen sig samleje og anden kønslig omgængelse end samleje med sin biologiske datter F, ved at gennemføre analt og vaginalt samleje med hende, samt tvinge en dildo ind i anus og skede, samt hejse F op i kroge i loftet og gennemført samleje. Derudover omhandlede forholdene at T tvang sine biologiske søn P og S til at tåle at han gennemførte analt samleje, samt tvungen gensidig oralsex. Ligesom som han tvang sønnerne til at have samleje med deres søster F.

Af den retspsykiatriske erklæring fremgår det, at T ikke findes sindssyg, eller har været sindssyg under de begåede handlinger. T fandtes normalt begavet, men præget af en blodprop i hjernen i 2001. T fandtes omfattet af persongruppen beskrevet i straffelovens § 69, og hvis T fandtes skyldig sås forvaring som påkrævet.

Retslægerådet udtalte; ”Set i lyset af den lange periode hvor det påsigtede skulle være foregået, karakteren af de påsigtede handlinger og sigtedes personlighedsmæssige egenart finder Retslægerådet, at T, såfremt han findes skyldig, udgør en så væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, at forvaring, jf. straffelovens § 70, stk. 2, må antages at være nødvendig for at imødegå denne fare.” Retslægerådet anbefalede desuden at afsoningen skulle finde sted på Anstalten ved Herstedvester med henblik for mulighed for sexologisk behandling.

I byretten idømmes T til forvaring på baggrund af retslægerådets udtalelser, samt det forhold at der var tale om overgreb mod blandt andre F's veninder, der kom i huset.

Landsretten mente dog, at fordi overgrebene ikke var begået mod tilfældige, eller mod T ubekendte personer, at faren som T frembød ikke var af generel karakter. Ligesom at alle T's børn ville være voksne når T blev løsladt. Landsretten fandt på denne baggrund, samt under hensyn til oplysningerne om og indtrykket af hans personlighed, trods overgrebenes grovhed og tidsmæssige udstrækning, at der ikke var tilstrækkeligt grundlag for at dømme T til forvaring i med af straffelovens § 70, stk. 2. T blev dømt til 12 års fængsel, samt meddelt et pålæg i medfør af straffelovens § 236, stk. 2.

Denne dom minder meget om Brønderslevsagen i forbindelse med sagens gang i retten. Byretten følger Retslægerådets udtalelser og dømmer til forvaring, mens landsretten ligger vægt på at forbrydelserne er begået i familien og at den fare T frembyder derfor ikke er generel. Forskellen er

dog, at der i denne sag også var tale om veninder til børnene, der var udsat for overgreb. Det kan måske foreløbig konstateres at når det kommer til seksuelle overgreb i familien er domstolene mere tilbøjelige til at idømme en lang tidsbestemt straf, end en dom til forvaring. Der bliver i begge sager lagt vægt på, at børnene vil være voksne, når den tiltalte løslades og derfor formentlig ikke vil være udsat for samme fare.

6. Samlet vurdering af dommene

I dette kapitel vil der blive foretaget en nærmere analyse af de i kapitel 5 gennemgåede domme. Først vil behovet for en konkret vurdering ved idømmelse af forvaring blive analyseret, og derefter skal det afklares hvorvidt Retslægerådets anbefalinger bliver fulgt, og om hvorvidt dette burde være tilfældet. Dernæst vil dommernes resultater blive gennemgået, der vil blive sammenlignet domme, hvor omstændighederne ligner hinanden, der vil være delkonklusion baseret på delvis volds- og seksualforbrydelserne, og der vil til sidst være en foreløbig sammenfatning på det gennemgåede retspraksis.

6. 1. Behovet for en konkret vurdering

Som tidligere nævnt er der behov for en konkret vurdering fra domstolenes side, når det skal afgøres om en forvaringsdom skal idømmes. Forarbejderne nævner ikke noget om, hvad der skal til før en voldsforbrydelse eller en seksualforbrydelse er ”alvorlig”, som er det ord der bruges i både stk. 1 og stk. 2. Det er derfor op til domstolene at vurderer dette for hvert enkelt tilfælde.

Nr. 1. i § 70, stk. 1 er en udtømmende liste over de forbrydelser, som er omfattet af bestemmelsen. Det er umiddelbart let at konstatere om forbrydelsen er omfattet eller ej ved 6 af de nævnte forbrydelser, her tænkes på drab, røveri, voldtægt, frihedsberøvelse, trusler af den i § 266 nævnte art og brandstiftelse, da de hver især har en særskilt paragraf i straffeloven. Domstolene skal dermed blot tage stilling til, hvilken lovovertrædelse den tiltalte har begået, og dernæst træffe beslutning om denne lovovertrædelse er omfattet af § 70, stk. 1. nr. 1.

Det er mere uklart ved de 2 forbrydelser nævnt i straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1 og stk. 2, nr. 1, der bliver fremsat som alvorlig voldsforbrydelse og alvorlig sædelighedsforbrydelse. Begge forbrydelser spænder over flere paragraffer i straffeloven, og domstolene kan derfor ikke bare træffe beslutning om den begåede lovovertrædelse er omfattet af § 70, stk. 1, nr. 1 eller stk. 2, nr. 1. Her er retten nødsaget til at foretage en konkret vurdering om hvorvidt den begåede voldsforbrydelse eller sædelighedsforbrydelse er alvorlig.

Domstolene skal dernæst vurdere faren, og for at gøre dette skal de se på de oplysninger, der er om tiltaltes person, og herudover se på den tiltaltes før-begåede og aktuelle kriminalitet.

Gerningsmanden skal ikke kun straffes for den kriminalitet han nu har begået, men herudover straffes for den fare, som han frembyder.

Bedømmelsen af seksualforbrydere har været igennem en lang udvikling, som gennemgået i kapitlet om forvaringsbestemmelsens historie. Som tidligere nævnt var der før lovændringen i 1997 først mulighed for at idømme forvaring som sanktion ved gerningsmandens tredje dom, dermed når der var tale om et dokumenteret recidivmønster. Lovgivers hensigt var dermed, at den tiltaltes aktuelle kriminalitet og person skulle tillægges højere betydning, end den tiltaltes tidligere og lige artede kriminalitet.

6. 2. De gennemgåede domme

Det skal nu konstateres hvorvidt domstolenes konkrete vurdering kan ses som ensartet eller ej, når det kommer til domme, hvor der har været nedlagt påstand om dom til forvaring efter straffelovens § 70. Dommene vedrørende vold og drab, og seksualforbrydelser vil blive gennemgået hver for sig.

6. 2. 1. Dommene omhandlende vold og drab

I TfK2008.290/2, hvor en tidligere drabsdømt begik ny alvorlig kriminalitet, spillede den tiltaltes tidligere kriminalitet en stor rolle ved domsafsigelse, og dette selvom det tidligere begåede lå mere end 10 år tilbage i tiden. Flertallet i Landsretten mente at T ikke frembød en sådan nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed at anvendelse af forvaring i stedet for fængsel var påkrævet for at forebygge faren. Højesteret er dog uenig og tager anklagemyndighedens påstand til følge.

I TfK2006.473/3, hvor der var tale om et drabsforsøg i en skov, var et eksempel på klar enighed imellem både domstolene, herunder et enigt nævningeting, og de lægelige udtalelser. Den foreløbige konstatering ved gennemgang af denne sag er, at når både lægernes udtalelser for en idømmelse af forvaring, og hvis den tiltaltes tidligere idømte kriminalitet taler for foranstaltningen, så idømmes der næsten uden undtagelse efter straffelovens § 70.

I TfK2006.307/2, hvor der var tale om et tilsyneladende umotiveret drab på en taxachauffør, var det straffens længde, der blev det afgørende. Landsretten ligger til grund, at forbrydelsen er af så brutal karakter, at en tidsubestemt straf vil straffe T i længere tid end en dom til forvaring vil, hvor han højst sandsynligt vil blive prøvedskrevet, og dette før en eventuel prøveløsladelse vil finde sted ved de 14 års fængselsafsoning. Landsretten finder det derfor som en bedre sanktion for at forebygge faren, end forvaring. Det kan dog diskuteres om det ikke er selve meningen med forvaringsbestemmelsen, at den dømte person skal afsone indtil denne nærliggende fare ikke frembydes længere. Det kan også

tænkes, at der er lagt vægt på at der er tale om en tilståelsessag og at dette var en første gangs forseelse for den tiltalte.

I 2006.222/2 og 2006.556/1, hvor en 17-årig mand dræber en 18-årig kvinde, var det den tiltaltes unge alder, der blev fremhævet. Både overlægen og Retslægerådet var enige om, at T frembød en fare, men de var ikke enige om at forvaring var påkrævet for at forebygge faren. Dette synes også at medføre til, at der blev dømt forskelligt i byretten og landsretten. Det må dog konstateres at det ved sidste instans blev tiltaltes unge alder, det at han ikke er tidligere straffet, og tvivlen i Retslægerådets udtalelse, der gjorde udslaget til at den tiltalte blev idømt tidsbestemt straf og ikke forvaring. Det kan ses som opmærksomhedsvækkende, at forvaring overhovedet kommer på tale, når sagen drejer sig om en 17 årig, ikke tidligere straffet. Landsretten ligger dog her vægt på, at drabet er begået på en meget brutal og uprovokeret måde.

6. 2. 1. 1. Sammenligning af Tfk2005.499 og Tfk2015.724/1

Begge disse domme omhandler trusler, og herunder trusler på livet i medfør af straffelovens § 266. Forskellen på de to domme var, at i den ene dom omhandlede forholdet trusler over SMS og over for en tidligere samlever og dennes familie, mens den anden dom omhandlede trusler fremsat direkte og over for personalet på et bosted. Både byret og højesteret ligger i den første dom vægt på kriminalitetens art, altså at truslerne blot er fremsat over SMS og volden der er udøvet er overvejende simpel, og dermed vælger de at gå imod Psykologen og Retslægerådets anbefalinger. Denne dom er et eksempel på at det i høj grad er den tidligere begået kriminalitet, og grovheden af den aktuelt begåede kriminalitet der spiller ind ved vurdering om der skal idømmes forvaring. Dette selvom både psykologen og Retslægerådet vurderer T til at frembyde en nærliggende fare for andre liv og legeme, og at han dermed opfylder farlighedskravet i straffelovens § 70. Ligesom i Tfk2005.499 er der i Tfk2015.724/1 tale om trusler, og en person, der er tidligere dømt. Forskellen må her være grovheden af kriminaliteten begået i de tidligere forbrydelser. Ligesom at truslerne i denne sag er fremsat direkte til personerne, og ikke over SMS, som var tilfældet i Tfk2005.499. T er i denne sag blevet vurderet meget forskelligt i de forskellige mentalundersøgelser og udtalelser fra Retslægerådet. Der kan peges på at grunden til at der i sidste ende anbefales en dom til forvaring er fordi T ikke sås overhovedet stimuleret af sit op hold på den sikrede institution, og det derfor sås nødvendigt at forsøge med en anden form for foranstaltning. Der var her ingen tvivl fra rettens side, og de valgte at følge de nyeste lægelige vurderinger.

6. 2. 1. 2. Sammenfatning

Sammenfatningen på idømmelse af forvaring når der er tale om drab og alvorlige voldsforbrydelser må være, at det domstolene foretager en konkret vurdering i hver sag. Dette må dog også fastslås at være meningen med bestemmelsen på baggrund af dennes historie, og forarbejderne til denne, og vigtigt for at få kigget på alle aspekter af sagen, og ikke blot træffe afgørelsen på baggrund af en form for drejebog. Tendensen er at domstolene går ind og kigger på alvorligheden af forbrydelsen, samt den tiltaltes tidligere domme. I dommene omhandlende den 17 årige og drabet på taxachaufføren, var der i begge tilfælde tale om førstegangsforsøelser, og selvom de i begge tilfælde drejede sig om brutale og uprovokerede drab, blev ingen af dem dømt til forvaring. Hvorimod i dommen med drabsforsøget i skoven er klar enighed om idømmelse af forvaring, og dette selvom forurettede overlevede, men her spiller den tiltaltes tidligere kriminalitet ind, og er afgørende for beslutningen om at han frembyder den nærliggende fare, der skal til. Dette må ses som et tegn på at den tiltaltes tidligere begåede kriminalitet er meget afgørende, når det kommer til idømmelse af forvaring. Når det kommer til trusler kan det umiddelbart konstateres, at det afgørende er hvorvidt truslerne er fremsat direkte til personerne eller indirekte igennem sms eller andre skriftlige medier, og derudover alvorligheden af den vold, der tidligere er begået. En sammenfatning af det gennemgåede kan derfor være, at der måske alligevel er en form for ensartethed i domstolenes bedømmelse af drabs- og voldssager, hvor der er nedlagt påstand om forvaring. Det er i hvert tilfælde muligt at drage paralleller til de forskellige domme, og måske ligefrem forudsige udfaldet.

6. 2. 2. Dommene omhandlende voldtægt og andre seksualforbrydelser

I dette afsnit blev der behandlet i alt fire dommer, hvor to af dem omhandlede alvorlige voldtægtsforbrydelser over for personer, der for gerningsmanden var forholdsvis ubekendte, og de to andre omhandlede seksualforbrydelser begået inden for familien. Der vil blive foretaget sammenligninger af de to grupper af sager.

6. 2. 2. 1. Sammenligning af TfK2012.747 og TfK2006.356/2

I den første sag lægger byretten og landsretten vægt på det samme, men ser på det med forskellige synspunkter. Byretten ser at de tidligere forsøg på voldtægt ligger langt tilbage, og derfor ikke skal tillægges nogen stor betydning i sanktionsspørgsmålet, hvorimod Landsretten ser det som en skærpende omstændighed, og idømmer forvaring. Den anden dom er et eksempel på, hvor domstolen går ind og bruger forarbejdet til lovens stk. 2, der specifikt omhandler seksualforbrydelser,

sammenholdt med mentalerklæringen og retslægerådets udtalelser. Resultatet domstolene herefter kommer frem til er rimelig klart, og der er ingen tvivl om at tiltalte skal dømmes til forvaring på baggrund af farlighedsvurderingen. I begge tilfælde er der tale om personer, der har begået flere voldtægter og alle begået på foruroligende måder. I den ene sag er der tale om flere voldtægter inden for en forholdsvis kort periode, hvor de alle har været gennemtænkt og planlagt. I den anden sag er der tale om en voldtægt begået omkring en måned efter gerningsmandens prøveløsladelse fra en afsoning, der ligeledes var idømt for voldtægt. Der bliver i begge tilfælde idømt forvaring, og dette er især ud fra farlighedsvurderingen. Der ligges vægt på at den tiltalte frembyder den nærliggende fare for andres liv, legeme, frihed eller helbred, og forvaring er nødvendigt for at forebygge denne fare.

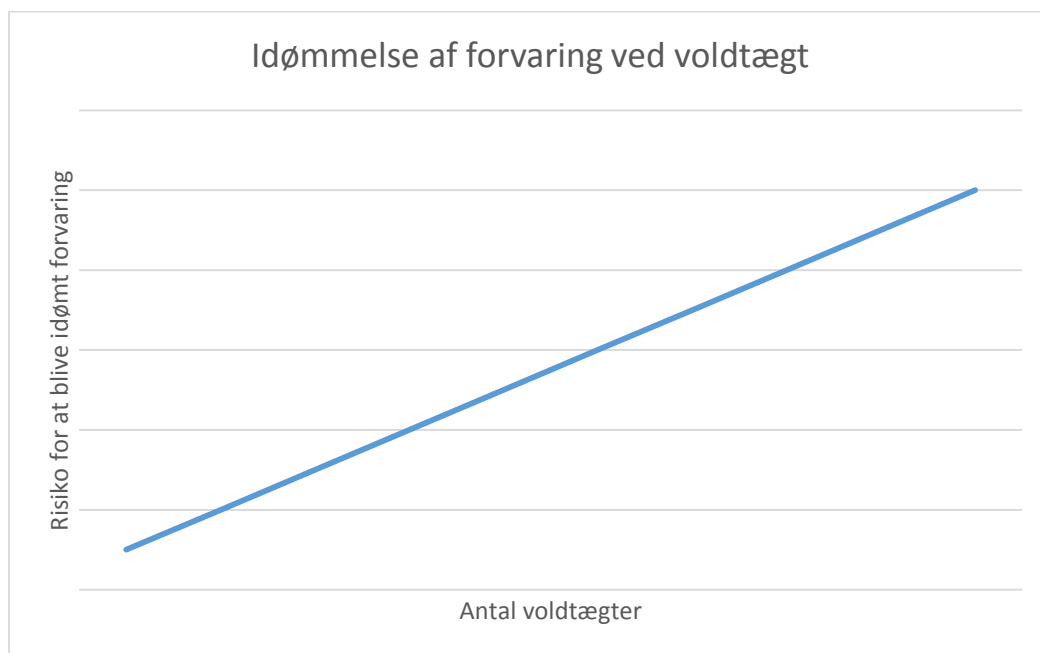
6. 2. 2. 2. Sammenligning af TfK2012.275 og TfK2012.1128/1

Den første sag, også kendt som ”Brønderslevsagen”, var meget omtalt i medierne, men der blev dog mere lagt vægt på sagen ud fra en socialretlig vinkel og på kommunernes ansvar, når der er tale om såkaldte ”nomadefamilier”. Medierne oplyste ikke meget om selve strafidømmelse, og at der var tale om en mulig idømmelse til forvaring. Anklagemyndigheden nedlagde påstand om forvaring, og dette må antages at være fordi man mente, at T1 frembød en nærliggende fare for andres liv, legeme, frihed eller helbred. Byretten var da også enige med anklagemyndigheden heri. Landsretten lagde vægt på udtalelsen fra overlægen, der foretog mentalundersøgelsen, og mente ikke at T1 frembød denne fare, da forholdene var begået inden for familien. Dette er endnu et eksempel på at byretten og landsretten er uenige, og bruger de lægelige udtalelser forskelligt. Den anden dom, der havde mange af de samme forhold begået i familieforhold og minder meget om Brønderslevsagen i forbindelse med sagens gang i retten. Byretten følger Retslægerådets udtalelser og dømmer til forvaring, mens landsretten ligger vægt på at forbrydelserne er begået i familien og at den fare T frembyder derfor ikke er generel. Forskellen er dog, at der i denne sag også var tale om veninder til børnene, der var udsat for overgreb. Det kan måske foreløbig konstateres at når det kommer til seksuelle overgreb i familien er domstolene mere tilbøjelige til at idømme en lang tidsbestemt straf, end en dom til forvaring. Der bliver i begge sager lagt vægt på, at børnene vil være voksne, når den tiltalte løslades og derfor formentlig ikke vil være udsat for samme fare.

6. 2. 2. 3. Sammenfatning

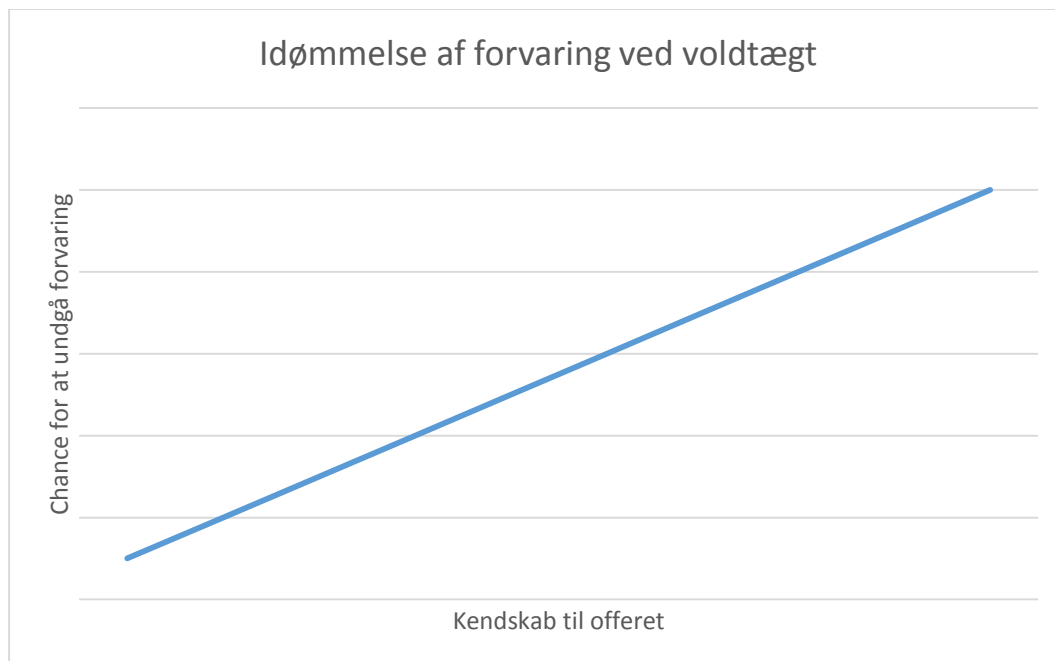
Som tidligere nævnt fik seksualforbrydelserne deres eget stk. 2 i forvaringsbestemmelse ved lovændringen i 1997. Bedømmelsen af de alvorlige seksualforbrydelser til forvaring, som lovgiver på dette tidspunkt ønskede strammet op på, har altså været igangværende et stykke tid. Det må på baggrund af det gennemgåede umiddelbart konstateres, at der er en form for ensartethed i domstolenes idømmelse af forvaring i disse sager. Der tages selvfølgelig forbehold for, at der er afsagt mange domme inden for seksualforbrydelser, og det gennemgåede blot er en lille brøkdel. Men med afsæt i de fire domme, som er gennemgået her kan det konkluderes at voldtægtsforbrydere, der har begået flere voldtægter imod forholdsvis ubekendte personer, bliver der idømt forvaring, på baggrund af farlighedsvurdering, og den farlighed de hermed frembyder over for andre ubekendte personer. Når det kommer til seksualforbrydelser begået inden for familien, er der tilbøjelighed til ikke at idømme forvaring, da gerningsmandens farlighed ikke anses som generel, men konkret over for de berørte børn i familien. Det vurderes, at børnene vil være voksne og have større mulighed for at sige fra over for gerningsmanden når han løslades, og han derfor ikke længere vil kunne fortsætte forbrydelserne.

Figur 1.

Risikoen for at blive idømt forvaring ved voldtægt kan ses i figur 1 som en kurve, hvor risikoen stiger efter hvor mange voldtægter der er begået, og i figur 2 ses hvordan chancen for at undgå forvaring stiger med hvor godt kendskab gerningsmanden har til offeret.

Figur 2.

6. 3. Foreløbig konklusion

Domstolene foretager, som det er tidligere slået fast, en konkret vurdering i hver sag, både når det kommer til drab, alvorlige voldsforbrydelser og alvorlige seksualforbrydelser. Forarbejderne til bestemmelsen slår da også fast, eftersom det ikke beskrives hvad der kræves for at en forbrydelse er alvorlig, at domstolene skal foretage denne konkrete vurdering. Domstolene går i høj grad ind og kigger på alvorligheden af forbrydelsen, samt den tiltaltes tidligere domme og den farlighed den tiltalte frembyder.

På baggrund af det gennemgåede kan det siges at tendensen er, at der selvom det første indtryk pegede på noget andet, er en form for ensartethed i domstolenes bedømmelse af drabs- og voldssager, hvor der er nedlagt påstand om forvaring. Det er i hvert tilfælde muligt at drage paralleller til de forskellige domme, og måske ligefrem forudsige udfaldet. Det må derfor også umiddelbart konstateres, at den almindelige borger vil kunne forudsige hvornår en forbrydelse er af en sådan karakter, at der kan komme forvaring på tale, og til sidst hvornår en idømmelse af forvaring kan ske.

Det må ligeledes på baggrund af det gennemgåede kunne konstateres at der er en form for ensartethed i domstolenes idømmelse af forvaring i voldtægtssagerne og sagerne om de alvorlige seksualforbrydelser, i hvert fald ud fra de fire domme, der her er gengivet. Det kan konkluderes at voldtægtsforbrydere, der har begået flere voldtægter imod forholdsvis ubekendte personer, bliver der

idømt forvaring, på baggrund af farlighedsvurdering, og den farlighed de hermed fortsat frembyder. Når det kommer til seksualforbrydelser begået inden for familien, er der tilbøjelighed til ikke at idømme forvaring, da gerningsmandens farlighed ikke anses som generel, men konkret over for de berørte børn i familien. Det vurderes, at børnene vil være voksne og have større mulighed for at sige fra over for gerningsmanden når han løslades, og han derfor ikke længere vil kunne fortsætte forbrydelserne.

7. Ophævelse og ændring af forvaringsdomme

I dette kapitel vil alternativerne til forvaringsdom blive gennemgået, herunder forskellen på om gerningsmanden er omfattet eller ikke omfattet af straffelovens § 16. Straffelovens § 72, der omhandler ophævelse og ændring af en foranstaltning vil blive gennemgået, og der vil blive redegjort for en række domme og diskuteret indholdet, for at belyse domstolenes vilje til at ophæve eller ændre foranstaltningen. Dommene er igen gengivet på baggrund af Tidsskrift for Kriminalret.

7. 1. Omfattet eller ikke omfattet af straffelovens § 16

Når der begås en alvorlig forbrydelse skal gerningsmanden underlægges en person – og mentalundersøgelse, for at klarlægge om han er egnet til straf. Personer, som på tidspunktet for forbrydelsen var utilregnelig på grund af sindssygdom eller en sindssygelignende tilstand straffes sædvanligvis ikke. Personer, som er utilregnelige på grund af mental retardering i højere grad straffes heller ikke. Der kan overfor disse personer idømmes andre foranstaltninger, der findes formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser, jf. straffelovens § 68.

Der kan dog pålægges straf, hvis sindssygdommen eller den sindssygelignende tilstand skyldes indtagelse af alkohol eller andre rusmidler, og hvis tilstanden har været af forbigående karakter. Når det bestemmes at gerningsmanden er selvforskyldt i sin utilregnelighed, benyttes denne regel.³²

Straffelovens § 68 omtaler de særforanstaltninger, der kan komme på tale, når en person statueres som omfattet af straffelovens § 16. Foranstaltningerne overfor sindssyge lovovertrædere kan inddeles i tre hovedformer; dom til anbringelse i hospital for sindslidende, dom til psykiatrisk behandling og dom til ambulat psykiatrisk behandling.

En dom til anbringelse betyder, at den dømte anbringes på en psykiatrisk afdeling, og den dømte kan ikke udskrives af vedkommende overlæge, altså lægen i den ledende funktion på afdelingen. Hvis anbringelsen ikke har nogen længste tid, kan udskrivning kun ske ved at retten træffer bestemmelse om ophævelse eller ændring i medfør af straffelovens § 72. Anbringelse på Sikringsafdelingen under Psykiatrisk Center, Sygehus Vestsjælland er den mest indgribende form for anbringelse, og anvendes over for sindssyge lovovertrædere, der ses som udtalt farlige.

Dømmes der til psykiatrisk behandling begynder forløbet med en indlæggelse i en psykiatrisk afdeling, men her har overlægen, til forskel fra anbringelsesdommen, kompetence til at udskrive personen, f.eks. til ambulat behandling og genindlæggelse. Den endelige ophævelse af

---

³² Jørn Vestergaard: Strafferetlige sanktioner, kap. 7, side 1.

foranstaltningen træffes der dog beslutning om ved retskendelse i medfør af straffelovens § 72, medmindre foranstaltningen er tidsbegrænset, og længste tiden er udløbet.

Dom til ambulant psykiatrisk behandling, giver ikke mulighed for hospitalsindlæggelse, men domstolen kan forme foranstaltningen sådan så overlægen på afdelingen kan træffe beslutning om indlæggelse af den dømte.³³

Straffelovens § 69 omhandler tilstande, der ikke er omfattet af § 16. Paragraffen kommer af at nogle lovovertrædere ikke er psykisk afvigende på en sådan måde, at de anses som utilregnelige på gerningstidspunktet og dermed straffri. Her ses blandt andet på personer, der ikke får diagnosen sindssyg, men som lider af personlighedsforstyrrelser, som f.eks. karakterafvigelse eller psykopati, eller personer, der befinder sig på sinkestadiet, der vil sige at man har en lav IQ og ses som mentalt retarderede. Straffelovens § 69 lyder; ”Befandt gerningsmanden sig ved den strafbare handlingsforetagelse i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner, og som ikke er af den i § 16 nævnte beskaffenhed, kan retten, såfremt det findes formålstjenligt, i stedet for at idømme straf træffe bestemmelse om foranstaltninger som nævnt i § 68, 2. pkt.” I § 69 tilfælde kan domstolene således, såfremt det findes formålstjenligt, idømme en særforanstaltning i stedet for almindelig straf.³⁴

Det er oftest som set i de i kapitel 5 omtalte domme, at forvaring idømmes når gerningsmanden ikke ses som omfattet af straffelovens § 16, men i tilstand, der er omfattet af straffelovens § 69, og at straf findes som det mest formålstjenlige.

7. 2. Straffelovens § 72.

Paragraffen omhandler ophævelse og ændring af foranstaltninger og stk. 1 lyder således; ”Det påhviler anklagemyndigheden at påse, at en foranstaltning efter §§ 68, 69 eller 70 ikke opretholdes i længere tid og videre omfang end nødvendigt. ” Som følge af straffelovens § 72, stk. 2, er det kun domstolene, som kan ændre en forvaringsdom, og dette sker enten ved prøveudskrivning eller ved ophævelse. Grunden til, at der ikke kan foretages en administrativ prøveløsladelse³⁵ som det er tilfældet ved livstidsdømte, er nok den formelle, at der ikke er nogen længste tid på en forvaringsdom, som der er ved livstidsdømte.

---

³³ Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov – almindelig del, Jurist – og økonomforbundets forlag, 10. omarbejdede udgave, side 411 – 12.

³⁴ Jørn Vestergaard: Strafferetlige sanktioner, kap. 7, side 11.

³⁵ Jf. Straffelovens § 38, stk. 1; ”Når to tredjedele af straffetiden, dog mindst 2 måneder, er udstået, afgør Justitsministeren eller den, han bemyndiger dertil, om den dømte skal løslades på prøve. ”

Dem der kan anbringe spørgsmålet om prøveudskrivelse for retten er; den dømte selv, hans bistandsværge, anklagemyndigheden, institutionslederen eller kriminalforsorgen. Anmodningen sendes dog altid igennem anklagemyndigheden. På baggrund af bkg. nr. 355 af 12.04.2011 om behandlingen af sager om prøveudskrivning af forvaringsdømte § 1 skal institutionen, når det antages at betingelserne for prøveudskrivning er opfyldt, anmode om at dette indbringes for retten. I medfør af § 2 i samme bekendtgørelse skal institutionen seneste efter 3 år overveje spørgsmålet årligt.³⁶

Foranstaltningen, der oprindeligt er dømt eller senere fastsat, kan ændres til en af de andre foranstaltninger, der er hjemmel til i straffelovens § 68, men ikke til straf, som ikke er en foranstaltning efter §§ 68, 69 eller 70. Der kan fastsættes vilkår om direkte tilbageføring med efterfølgende domstolsprøvelse, når der sker prøveudskrivning fra forvaring. En forvaringsdom kan ikke ændres til indlæggelse på hospital for sindslidende, medmindre forvaringsdommen er afsagt på baggrund af straffelovens § 68, sidste pkt. En dom til indlæggelse på hospital for sindslidende kan derimod godt ændres til forvaring.³⁷

7. 3. Prøveudskrivning

Prøveudskrivning er hvor den forvaringsdømte, som ordet antyder, bliver udskrevet på prøve fra en forvaringsdom. Reglerne herfor er beskrevet i Prøveudskrivningsbekendtgørelsen af 09.04.2015. Som følge af denne skal Kriminalforsorgsområdet årligt vurdere i samarbejde med Direktoratet for Kriminalforsorgen, hvorvidt der skal fremsættes en anmodning over for anklagemyndigheden om at anbringe forvaringsdommen for retten. Dette skal kriminalforsorgen når den forvaringsdømte har været anbragt i 3 år.³⁸

Kriminalforsorgen har lavet en gennemgang af forvaringssager i Anstalten ved Herstedvester fra januar 1990 til 31. december 2011, der gennemgår hvor mange og hvor længe der går imellem der gives tilladelse til ledsaget udgang, tilladelse til uledsaget udgang, tilladelse til udstationering på pension eller lignende og til sidst sker prøveudskrivning. Resultatet på denne undersøgelse var at forvarede generelt udstår forvaring i længere tid end førhen og udstrækningen af forvaring inden prøveudskrivning i hele undersøgelsesperioden fra 1990 – 2011 er 10 år og 8 måneder.³⁹

---

³⁶ Gorm Toftegaard Nielsen, Strafferet 2, Sanktionerne, Jurist – og økonomforbundets forlag, 4. udgave. Side 33.

³⁷ Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov – almindelig del, Jurist – og økonomforbundets forlag, 10. omarbejdede udgave, side 432 – 33.

³⁸ Bekendtgørelse nr. 416 af 09/04/2015 §§ 1 og 2.

³⁹ Forvaring og udstrækningen heraf. En gennemgang af forvaringssager i Anstalten ved Herstedvester for perioden 1. januar 1990 til 31. december 2011. Side 15.

7. 4. Domme omhandlende prøveudskrivning, ophævelse eller ændring.

7. 4. 1. TfK2015.314

Ved ankedom var D den 6. oktober 2010 fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 245, jf. 247, stk. 1, samt straffelovens § 266. D var idømt til forvaring i medfør af straffelovens § 70, stk. 1.

I efteråret 2014 påstod D foranstaltningen ophævet, eller ændring som subsidiær påstand, så han dermed ville blive prøveudskrevet med nærmere fastsatte vilkår af kriminalforsorgen.

En speciallæge i almen medicin og psykiatri udtaler i september 2013 som konklusion på sin vurdering, at der er tale om en enlig 27 årig mand, der er blevet ønsket psykiatrisk vurderet. Manden har tidligere været stærkt truet af kriminalitet, og har været misbruger af både hash og alkohol. Under indsættelsen har han vist en klar forbedring, og tager nu afstand fra vold og alkohol. Han kan ikke længere kvalificeres under diagnosen ADHD. Speciallægen konstaterer til sidst, at der intet lægeligt er til hinder for, at dommen ændres eller dommen fastholdes. Der er således ikke noget lægeligt der taler for en ændring, men heller ikke noget lægeligt, der taler imod.

En psykoterapeut MPF, der er behandler ved Statsfængslet, udtaler at D viser motivation for at arbejde med sine personlige arbejds punkter, men stadig har problemer med impulsreaktioner. Det vurderes at D profiterer af behandlingen, og vil ligeledes profitere af et fortsat behandlingsforløb.

Psykolog tilknyttet Anstalten ved Herstedvester har udtalt; ”såfremt indsatte gennemgår en vellykket misbrugsbehandling og kan holde sig fri af misbrug, vurderer man i anstalten ud fra kendskabet til ham her, at han kan have behov for intensiv pædagogisk behandling.” På baggrund af det ovenstående fandt kriminalforsorgen ikke, at der på det nuværende tidspunkt var grundlag for at ophæve eller ændre den idømte forvaringsdom.

Ovenfor nævnte speciallæge i almen medicin og psykiatri udtaler igen i september 2014 som konklusion på sin vurdering, at der fra psykiatrisk side ikke er nogen forbehold eller kommentarer til en eventuel domsændring.

Det blev dog lagt til grund, at der stadig var et væsentligt behov for behandling, og behov for struktur omkring D for at han kunne profitere af behandlingen. D havde kun været på nogle få ledsagede udgange, og i de lægelige vurderinger var der ingen grund til at formode, at D ikke fortsat måtte antages at frembyde fare for andres liv, legeme eller helbred. Der var tale om en positiv udvikling, som D var i gang med, men der havde ikke foregået et længerevarende udslningsforløb. På baggrund heraf og sammenholdt med arten af kriminaliteten, fandt retten ikke at der var grundlag for

at ophæve eller ændre foranstaltningen med vilkår om prøveudskrivning, da foranstaltningen stadig var nødvendig for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Ydermere var der ikke et sådan misforhold mellem perioden, hvor foranstaltningen havde være opretholdt, og den straf, som den begåede kriminalitet ville have medført, at anmodningen om at ophæve foranstaltningen eller tilkende prøveudskrivning kunne tages til følge. Afgørelsen blev kæret til Vestre Landsret, hvor afgørelsen blev stadfæstet, da D ikke havde gennemført et længerevarende udslusningsforløb, og derudover af de grunde, der blev afsagt i byretten. Denne afgørelse blev afsagt med dissens.

7. 4. 2. TfK2010.940/1

D blev den 15. marts 1999 fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, § 288, stk. 1, nr. 1, og § 260, nr. 1 og dømt til forvaring efter straffelovens § 70, denne dom blev stadfæstet af Højesteret. D var tidligere dømt for bl.a. røveri, vold, og overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1. D's nedlagde påstand om, at forvaringsdommen blev ændret til principalt en behandlingsdom, subsidiært en anbringelsesdom, imens anklagemyndigheden nedlagde påstand om opretholdelse af foranstaltningen i medfør af straffelovens § 72.

Ifølge en retspsykiatrisk erklæring fra 14. januar 2003, udarbejdet af Retspsykiatrisk Klinik, er D ikke sindssyg, men at han ”personlighedsmæssigt i betydelig grad findes afvigende, bl.a. selvcentreret med manglende evne til at indleve sig i andre menneskers følelser og behov, affektlabil og præget af en udtalt tendens til at lægge skyld og ansvar ud i omgivelserne, således at han forbiser egne problemer eller vanskeligheder... Han er i væsentlig grad præget af sine mange fængselsophold.” Den 28. april 2008 udtaler psykiatrisk konsulent Anette Løwert; ”Hans psykiske tilstand er af en meget afvigende karakter og han huser ekstrem aggressivitet, der giver sig udtryk i såvel verbale trusler af meget svær grad samt i tilfælde, hvor han får bragt sig i situationer, hvor der skal anvendes magt over for ham, der er svært voldelig overfor de implicerede. Ud fra hans psykiske tilstand burde man få foranlediget, at han kunne afsone under psykiatrisk mere forsvarlige forhold end i fængsel.” En mentalobservationserklæring af 30. september 2009, udarbejdet af Psykiatrien i Nykøbing Sjælland, Retsspsykiatrisk afdeling fremgår det af konklusionen, at D findes sindssyg og at han anses for at have været sindssyg på tidspunktet for den påsigtede forbrydelse. Den psykologiske undersøgelse støtter denne diagnose, og D fandtes lidende af paranoid skizofreni og omfattet af straffelovens § 16. Retslægerådet udtalte ligeledes i deres erklæring fra 6. januar 2010 at D anses som værende sindssyg og derfor omfattet af straffelovens § 16.

Byretten udtalte, at det ikke var udelukket at ændre forvaringsdom til en anbringelsesdom, men bestemte dog at forvaringsdommen skulle opretholdes, dette blev bestemt på baggrund af at D i 2006 og 2007 var idømt personfarlig kriminalitet. Kendelsen blev kæret af D. Anklagemyndigheden påstod ved indbringelsen for landsretten, at sagen skulle afvises på baggrund af det at en forvaringsdom, der ikke er afsagt i medfør af straffelovens § 68, sidste pkt., ikke kan ændres til hverken behandlingsdom eller en anbringelsesdom. Landsretten henviste til betænkning nr. 1181 fra 1989 om lov om fuldbyrdelse af straf m.v. bind 1, side 306, og tog på baggrund af dette anklagemyndighedens påstand til følge, i det det efter betænkningen ikke kan antages, at der i straffeloven er hjemmel til at ændre en forvaringsdom efter straffelovens § 70.

7. 4. 3. TfK2010.350

D der tidligere var straffet 13 gange for især vold efter straffelovens § 244 og § 245, samt trusler, var i 2000 blevet idømt forvaring for overtrædelse af bl.a. straffelovens § 246, jf. § 245, stk. 1, og § 247, stk. 1. D, havde herudover været frihedsberøvet siden den 27. juni 1999, og blev udvist med indrejseforbud for bestandigt. Efter at være blevet idømt forvaring, var D yderligere straffet to gange for hærværk og trusler mod en fængselsfunktionær. D nedlagde påstand om ophævelse af forvaringsdommen.

En psykiatrisk erklæring af 27. november 2008, udarbejdet af Sigurd Benjaminsen, speciallæge i psykiatri ved Statsfængslet i Nyborg, fremgik det blandt andet; ”D er psykiatrisk særdeles velundersøgt, idet der er foretaget 3 mentalundersøgelser. Den psykiatriske diagnose er en svær personlighedsafvigelse... Igennem de seneste år som forvaringsdømt har han haft mindre tendens til at udvise impuls adfærd, og hans reaktioner på frustrationer er mindre aggressive og voldsomme end tidligere... Det vurderes, at D's fremtidige farlighed for andres liv, legeme, helbred eller frihed er blevet mindre igennem de seneste år. ” Under rettens behandling af sagen blev der indhentet en supplerende lægeerklæring af 28. august 2009, udarbejdet af Lis Middelbo Outzen, der er overlæge og speciallæge i psykiatri ved Anstalten ved Herstedvester. Af den erklæring fremgik det; ”D synes at have gennemgået en vis positiv personlighed udvikling, idet der indenfor de sidste 3 år ikke har været alvorlige voldsepisoder... På det foreliggende grundlag kan man dog ikke med sikkerhed udtale, at D er mindre farlig for sine omgivelser, end han har været tidligere. Det vurderes ikke, at der er behandlingsmuligheder. På nuværende tidspunkt kan man således ikke anbefale ændring af den idømte foranstaltning. ”

Selvom der var anløbet en del tid siden forvaringsdommen i 2000, blev anmodningen om ophævelse af foranstaltningen ikke taget til følge af hverken Byretten eller Landsretten, da det blev vurderet, at D fortsat frembød en nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed.

7. 4. 4. TfK2014.479

A, der var født i 1961, blev den 10. august 1990 ved Højesteret idømt forvaring for overtrædelse af dagældende straffelovens § 216, stk. 2. A havde indfundet sig på en ejendom, og der havde han med en brosten slået en 17 årig pige i hovedet, og derefter slæbt hende til sin bil og kørt hende til sin bopæl, hvor han igen begik vold imod pigen og voldtog hende. Fra 2006 – 2007 havde A været prøveudskrevet fra Anstalten ved Herstedvester på betingelse om sexologisk og kønsdriftsdæmpende behandling. A blev den 17. januar 2012 fundet skyldig i røveri efter straffelovens § 288, stk. 1, nr. 1 og § 192 a, ved at have truet personalet i en bank med et oversavet jagtgevær og krævet 100.000 kr., og han blev på ny idømt forvaring, og dette blev senere stadfæstet af Landsretten. I september 2013 blev sagen indbragt for retten, hvor A i medfør af straffelovens § 72 nedlagde påstand om prøveudskrivning med vilkår om behandling mod misbrug af alkohol. Anklagemyndigheden nedlagde påstand om, at foranstaltningen skulle opretholdes. A var i januar 2013 blevet overført til arresthus i Nykøbing Mors på grund af faderens sygdom, og A var i april 2013 blevet gift med en thailandsk kvinde.

Retslægerådet udtalte den 29. december 2010 at A ikke er sindssyg og ikke var sindssyg på tidspunktet for forbrydelsen. Rådet udtalte derudover; ”Han har narcissistiske træk og har ikke erkendelse af behov for aktuelle sexologiske og kønsdriftsdæmpende behandling... Det er Retslægerådets vurdering, at A som følge af sin personlighedsmæssige egenart og tidligere kriminalitet frembyder en nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og anvendelse af forvaring, jf. straffelovens § 70, i stedet for fængsel er påkrævet for at forebygge denne fare.”

Anstalten ved Herstedvester anbefalede ikke, at der på nuværende tidspunkt skulle ændres i foranstaltningen.

Landsretten stadfæstede dommen, der blev afsagt i byretten, hvor A's påstand ikke blev taget til følge. Baggrunden for dette var, at det efter karakteren af den kriminalitet som A havde begået, de lægelige oplysninger og oplysningerne om det hidtidige forløb for afsoningen måtte antages, at der fortsat var en så nærliggende risiko for ny personfarlig kriminalitet, at proportionalitetshensynet ikke kunne føre til prøveudskrivning fra forvaring på nuværende tidspunkt.

7. 5. Konklusion på domme omhandlende prøvedskrivning, ophævelse eller ændring

Det har ikke været muligt at finde domme, hvor en nedlagt påstand om prøvedskrivning, ophævelse eller ændring er taget til følge, og der kan allerede på den baggrund måske konstateres at det ikke er noget domstolene er særlig tilbøjelige til at gøre, specielt når anmodningen kommer fra den forvaringsdømte. Det kan dog ligeledes udledes af de gennemgåede domme, hvor domstolene er meget tilbageholdne med at tage påstandene til følge, at der bliver dømt det samme i både byret og landsret.

Den første dom, der blev gennemgået, TfK2015.314, omhandlede en sag anlagt af D, og den behandlede spørgsmålet om hvorvidt han kunne få sin forvaringsdom ophævet eller ændret. Der blev fra domstolens side truffet beslutning om at der ikke var grundlag for at ændre eller ophæve dommen til forvaring. Domstolene afviser at tage påstanden til følge, da D ikke har gennemgået et fyldestgørende udslusningsforløb, og fortsat har behov for bestemte rammer omkring ham, og dette selvom han har vist forbedringer i fængslet, og ikke længere kan siges at lide af ADHD. Afgørelsen blev da også afsagt med dissens ved landsretten, og dette er en indikation på, at afgørelsen ligeså vel kunne være faldet til anden side. Denne dom er taget med her for at vise, at en forvaringsdom er en svær størrelse, og dette ikke kun ved idømmelsen, men også når det kommer til videre behandling af om hvorvidt sanktionen skal opretholdes. I den anden dom er der nedlagt påstand om at ændre forvaringsdommen til en anbringelses- eller behandlingsdom, og der er her uenighed imellem byretten og landsretten om hvorvidt en forvaringsdom kan ændres i dette tilfælde, landsretten bestemmer dog at dette ikke kan lade sig gøre på baggrund af straffelovens § 72, og dette selvom D er blevet erklæret sindssyg. I den tredje dom bliver påstanden om ophævelse ikke taget til følge, og dette selvom udtalelserne fra de lægelige fagpersoner konstaterer at D er mindre farlig og voldelig end tidligere. I den fjerde dom bliver A's påstand om prøvedskrivning heller ikke taget til følge, og dette på baggrund af karakteren af den begåede kriminalitet, og forbrydelserne her må også siges at være meget alvorlige.

Ud fra de fire gennemgåede domme, kan det udledes at tendensen hos domstolene er, at en forvaringsdom er meget svær at få ændret, ophævet eller blive prøvedskrevet fra. Eftersom forvaring er en dom, der bliver afsagt når gerningsmanden frembyder fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, er dette dog meget forudsigeligt, da retten skal være yderst overbevist om, at gerningsmanden ikke frembyder den nærliggende og væsentlige risiko for at begå lignende kriminalitet på ny.

Som udledt af Kriminalforsorgens gennemgang af forvaringssager i Anstalten ved Herstedvester for perioden 1. januar 1990 til 31. december 2011, varer en gennemsnitlig forvaringsdom ca. 10 år og 8

måneder. Dette er noget højere end det i 1997 antagne 7 år og 9 måneder, som nævnes i forarbejderne til lovforslaget. Det kan derfor udledes at der er en tendens til at forvaringsdømte afsoner længere, og dette er formentlig også en tendens vi vil se i fremtiden. Dette må siges blandt andet at være fordi retsfølelsen betyder meget i dag, og det er vigtigt at vise at afsoningen er passende i forhold til gerningen. Der kunne argumenteres for at når længden af forvaringsdomme stiger, og måske snart når længden af en mulig prøveløsladelse for en livstidsdømt, om dem der stod til forvaring, så ikke blot skulle idømmes fængsel på livstid i stedet. Når man er dømt fængsel på livstid, kan man først få prøvet sin dom og dermed anmode om prøveløsladelse efter 12 års afsoning⁴⁰. Men der er modargumentet at forvaring idømmes når folk er farlige, men også psykisk karakterafvigende og der er derfor en chance for at gerningsmanden efter nogen tids afsoning ikke er karakterafvigende længere, og derfor skal have chancen for at komme ud noget før. Derfor er det formålstjenligt at anbringelsen tages op til revision årligt, også selvom der sjældent bliver dømt til den forvaringsdømtes fordel. Der bør derfor være mulighed for at idømme både til fængsel på livstid, samt til forvaring på ubestemt tid.

---

⁴⁰Jf. Straffelovens § 41, stk. 1: ”Når 12 år af en straf af fængsel på livstid er udstået, afgør Justitsministeren, om den dømte skal løslades på prøve.”

8. Samlet konklusion

Som tidligere beskrevet blev forvaringsbestemmelsen indført i dansk ret i 1973, før 1973 var retstilstanden sådan, at gerningsmandens mentale tilstand blev vurderet i forbindelse med sagen. Forvaringsbestemmelsen har efterfølgende været igennem en udvikling og blev igen ændret i 1997 hvor sædelighedsforbrydelserne blev udtaget af den oprindelige paragraf, og blev i stedet tilføjet som et nyt stykke 2.

Det er domstolens opgave, at vurderer hvorvidt en person frembyder den nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed og dermed skal idømmes forvaring. Dette vurderes på baggrund af den tiltaltes tidligere forhold, tiltaltes alder, samt hvorvidt forbrydelsen er begået overfor relativt ubekendte eller inden for familien. Der ligger yderligere vægt på en udarbejdet mentalundersøgelse, samt en vurdering fra retslægerådet.

På baggrund af det gennemgåede litteratur og domspraksis, må det umiddelbart konkluderes at der, imod det først antagende, er en form for ensartethed i domstolens idømmelse eller ikke-idømmelse af forvaring.

I dommene omhandlende den 17 årige og drabet på taxachaufføren, var der i begge tilfælde tale om førstegangsforsøelser, og selvom de i begge tilfælde drejede sig om brutale og uprovokerede drab, blev ingen af dem dømt til forvaring. Hvorimod i dommen med drabsforsøget i skoven er klar enighed om idømmelse af forvaring, og dette selvom forurettede overlevede, men her spiller den tiltaltes tidligere kriminalitet ind, og er afgørende for beslutningen om at han frembyder den nærliggende fare, der skal til. Dette må ses som et klart tegn på at den tiltaltes tidligere begåede kriminalitet er meget afgørende, når det kommer til idømmelse af forvaring i volds- og drabssager. Når det kommer til trusler kan det konstateres, at det afgørende er hvorvidt truslerne er fremsat direkte eller indirekte, og derudover alvorligheden af den vold, der tidligere er begået.

Når det kommer til de fire domme omhandlende seksualforbrydelser, der er gennemgået kan det umiddelbart konkluderes at voldtægtsforbrydere, der har begået flere voldtægter imod forholdsvis ubekendte personer, bliver der idømt forvaring, på baggrund af farlighedsvurdering, og den farlighed de hermed frembyder. Når det kommer til seksualforbrydelser begået inden for familien, er der tilbøjelighed til ikke at idømme forvaring, da gerningsmandens farlighed ikke anses som generel, men konkret over for de berørte børn i familien. Det vurderes, at børnene vil være voksne og have større mulighed for at sige fra over for gerningsmanden når han løslades, og han derfor ikke længere vil kunne fortsætte forbrydelserne.

Det kan altså konkluderes at den almindelige samfundsborger, i forenelighed med ligebehandlingsprincippet, umiddelbart kan forvente en ensartet behandling når der er tale om idømmelse, ændring eller omstødelse af en forvaringsdom.

Ud fra gennemgangen af de fire domme omhandlende anmodninger om ændring, ophævelse og prøveudskrivning fra forvaring konstateres det at en forvaringsdom er svær at få ændret, ophævet eller blive prøveudskrevet fra. Da retten skal være yderst overbevist om, at gerningsmanden ikke frembyder den nærliggende og væsentlige risiko for at begå lignende kriminalitet på ny og eftersom forvaring er en dom, der bliver afsagt når gerningsmanden frembyder fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, er dette nok også en god ting.

Med hensyn til om forvaring er en dom der skal forefindes i det danske retssystem i fremtiden, må det på baggrund af dette speciale og al det gennemgåede konkluderes at der er god grund til at have en forvaringsdom i den danske straffelov. Det giver god mening at have en foranstaltning, som det er svært at blive prøveudskrevet fra, samt svært at få den ophævet eller ændret. Der skal være en plads i retssystemet til dem, som er for farlige til at have ude i samfundet, men der skal samtidig også være en mulighed for at kunne komme ud, når personen ikke frembyder denne fare længere. Når man ser på situationen i verden som den er lige nu, giver det ligeledes god mening at have en sådan bestemmelse. I en verden, hvor der findes ekstremister som Anders Breivik, og medlemmer af Islamisk Stat, som begår forfærdelige handlinger, er det godt at vi har en bestemmelse, der giver vished om at hvis sådanne ting skulle ske i Danmark, kan vi idømme dem forvaring og dermed holde dem anbragt indtil de ikke frembyder nærliggende fare for andre liv, legeme, helbred og frihed, og denne form for farlighed forsvinder muligvis aldrig, og derfor kommer disse personer antageligt aldrig ud i samfundet igen.

9. Litteraturliste

Bøger:

- Peter Blume, Juridisk Metodelære, 5. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, Jurist- og økonomforbundets forlag, 1. udgave
- Eva Smith m.fl., Straffeprocessen, 2. udgave, Karnov Group
- Jørn Vestergaard, Strafferetlige sanktioner, 2. udgave, Det Juridiske Fakultet Københavns Universitet
- Gorm Toftegaard Nielsen, Sanktionerne, 4. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- Michael Hviid Jacobsen, Kriminologi – en introduktion, 1. udgave, Hans Reitzels Forlag
- Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov Almindelige del, 10. omarbejdede udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag.

Betænkninger, bekendtgørelser og love:

- Betænkning nr. 1196 af 1990 om Retslægerådet
- Betænkning 1972 nr. 667 om de strafferetlige særforanstaltninger
- Bekendtgørelse nr. 416 af 09/04/2015 om behandlingen af sager om prøvedskrivning af forvaringsdømte
- L 1961-03-25 nr. 60
- L 2010-10-05 nr. 1162
- L 2011-11-17 nr. 1063

Domme:

- Tfk2005.499
- Tfk2006.222/2
- Tfk2006.307/2
- Tfk2006.356/2
- Tfk2006.473/3
- Tfk2006.556/1
- Tfk2008.290/2
- Tfk2010.350
- Tfk2010.940/1
- Tfk2012.275
- Tfk2012.747
- Tfk2014.479
- Tfk2015.314
- Tfk2012.1128/1
- Tfk2015.724/1

Andet:

- Kriminalforsorgen, Forvaring og udstrækningen heraf. En gennemgang af forvaringssager i Anstalten ved Herstedvester for perioden 1. januar 1990 til 31. december 2011.